

Systemisch onderzoek naar inkomensongelijkheid en beleidsweerstand op Curaçao door toepassing van Causal Loop Diagram.

Datum

26-04-2024

Module

4.3 Thesis/Onderzoeksproject Master Governance & Management van Complexe Systemen

Onderzoeksbegeleider

Dr. Spekkink

Student

Rein Jas 620219

Woordenaantal

11996

Sociaal-Economische
Raad Curaçao

Abstract:

Dit onderzoek analyseert de oorzaken van inkomensongelijkheid op Curaçao door het onderwerp te benaderen als een complex systeem. Het onderzoek benadrukt dat beleidsweerstand, veroorzaakt door onbedoelde neveneffecten, tijdsvertragingen en padafhankelijkheid, de effectiviteit van overheidsbeleid ondermijnt en zelfs contraproductieve effecten kan hebben. Vier belangrijke systeemgebieden - onderwijs, arbeidsmarkt, sociale verzekeringen en schuldenproblematiek - worden geïdentificeerd als cruciaal voor de inkomensongelijkheid. Door het probleem systemisch te benaderen, konden aanbevelingen worden gedaan voor meer geïntegreerd en effectief overheidsbeleid.

Voorwoord

Voor u ligt de masterscriptie “Systemisch onderzoek naar inkomensongelijkheid en beleidsweerstand op Curaçao door toepassing van Causal Loop Diagram.” Met deze scriptie beoog ik de master Governance & Management van Complexe Systemen af te ronden. Ik heb deze scriptie geschreven voor de Sociaal-Economische Raad van Curaçao, en ik heb hiervoor ook vier maanden stage gelopen op Curaçao.

Dit avontuur was in het begin best spannend, omdat ik niet goed wist wat mij te wachten stond. Maar eenmaal aangekomen op Curaçao werd ik door de collega’s van de SER zeer hartelijk ontvangen. Ik werd direct door alle collega’s wegwijs gemaakt binnen de organisatie en ik kon altijd binnenlopen voor een vraag of een praatje. Ik wil daarom de collega’s van de Sociaal-Economische Raad heel hartelijk bedanken voor hun bijdrage aan deze scriptie. Het netwerk, de kennis en de kritische blik van de collega’s hebben ertoe geleid dat ik deze scriptie heb kunnen schrijven.

In het bijzonder wil ik mijn stagebegeleider Barbara bedanken. Niet alleen hielp ze mij als kritische tegenlezer van dit onderzoek, maar Barbara voorzag mij ook in tal van adviezen over huisvesting, tips voor bezienswaardigheden en activiteiten op Curaçao en bood ook vaak een luisterend oor. Daarnaast wil ik mijn scriptiebegeleider Dr. Spekkink bedanken voor de zorgvuldige begeleiding. Ik heb de scriptiekring als zeer prettig ervaren.

Tot slot wil ik alle respondenten bedanken die tijd vrij hebben gemaakt voor dit onderzoek. In sommige gevallen deden zij dit niet alleen tijdens het interview, maar stuurden ze ook daarna nog documenten op en dachten mee over het onderzoek, waarvoor hartelijk dank.

Rein Jas

Inhoudsopgave

Abstract:	2
Voorwoord	3
1. Probleemstelling	5
2. Theoretisch kader	7
3. Methodologie	14
4. Analyse	20
5. Aanbevelingen	37
6. Discussie	38
7. Conclusie	40
Bronnen	42
Bijlage	45

1. Probleemstelling

Het bruto binnenlands product op Curaçao laat een hoog inkomen per hoofd van de bevolking zien. De Gini-coëfficiënt, die inkomensongelijkheid meet op een schaal van 0 tot 1 (0.00 is totale gelijkheid, 1.00 is totale ongelijkheid), is 0.42, wat duidt op matige tot hoge ongelijkheid. Dit wordt verder geïllustreerd door de Lorenz-curve van Curaçao (waarbij een cumulatief percentage van de bevolkingsomvang wordt afgezet tegen het percentage van de inkomens van diezelfde bevolking). Onderzoek van instanties zoals de Centrale Bank van Curaçao en Sint-Maarten toont aan dat meer dan 30% van de bevolking onder de armoedegrens leeft, wat een aanzienlijk aantal mensen vertegenwoordigt, zo blijkt uit het SER-advies minimumlonen^{1*}.

Hoewel het gemiddelde bruto-inkomen per hoofd van de bevolking relatief hoog is (36.818,30 ANG)² in vergelijking met andere landen in de regio, hebben slechts enkele huishoudens een aanzienlijk hoger inkomen. Dit benadrukt de scheve verdeling van inkomen. Ongeveer 5% van de huishoudens heeft een inkomen van meer dan 180.000,00 ANG per jaar. De verhouding tussen de inkomensgroepen (Gini-coëfficiënt) op Curaçao blijven sinds 2011 min of meer constant, maar de inkomensongelijkheid neemt feitelijk toe: zowel het aantal mensen in de lagere inkomensgroep als het aantal mensen in de hogere-inkomensgroep groeit².

Eerdere studies op Curaçao naar inkomensongelijkheid hebben zich vooral gericht op de gevolgen van ongelijkheid. Echter, er is een gebrek aan onderzoek naar de oorzaken van het probleem. In het urgentieprogramma van Curaçao³ wordt inkomensongelijkheid besproken in het kader van armoedebestrijding en de negatieve effecten van inkomensongelijkheid op de samenleving. Een hoge inkomensongelijkheid heeft nadelige gevolgen voor de samenleving zoals beperkte mogelijkheden tot sociale mobiliteit, hogere criminaliteitscijfers en meer fysieke- en mentale gezondheidsproblemen onder de bevolking. Er waren in 2023 volgens het CBS⁴ geen ontwikkelingen die duiden op een verbetering van de inkomensgelijkheid op Curaçao sinds 2008. De bestrijding van armoede in wijken, tegelijk met het opstarten van grote projecten om werkgelegenheid en inkomen te creëren, waren prioriteiten voor het kabinet Ruggenaar in het regeerprogramma⁵.

In dit onderzoek benader ik de oorzaken van inkomensongelijkheid op Curaçao samen met het Curaçaose overheidsbeleid als een complex systeem. Het bestuderen van de complexiteit van het systeem kan helpen te verklaren waarom beleidsmaatregelen, bedoeld om maatschappelijke

^{1*} Verwijzing naar bijlage 5, pagina 50: Lijst met geanalyseerde documenten

problemen te verbeteren, door interacties binnen het systeem worden tegengewerkt. Interactie van beleidsmaatregelen met feedbackloops (Ghaffarzadegan et al., 2007) in een complex systeem kunnen beleidsmaatregelen terugbrengen naar de oorspronkelijke toestand van het maatschappelijke probleem, of in sommige gevallen, de maatschappelijke problemen zelfs verergeren. Dit fenomeen staat in de literatuur bekend als beleidsweerstand (Pierson, 1990). In dit onderzoek poog ik daarom ook te verklaren wat de oorzaken zijn van de beleidsweerstand waardoor inkomensongelijkheid toeneemt.

Beleidsweerstand kan volgens Gooyert et al. (2016) worden verholpen door combinaties van interventies te ontwerpen die de verschillende subsystemen beïnvloeden, zodat onbedoelde effecten in gerelateerde subsystemen worden tegengegaan. Daarvoor is het cruciaal om in kaart te brengen hoe het systeem in elkaar zit en welke subsystemen het omvat. Daarbij kan systeemdynamiek een relevante toevoeging zijn om het probleem van inkomensongelijkheid te benaderen.

Inkomensongelijkheid wordt in de wetenschap nog vaak enkel vanuit een economische benadering bestudeerd. Het onderwerp inkomensongelijkheid werd nog niet eerder vanuit een systemische benadering verricht om zo een meer holistisch perspectief te visualiseren. Met een systemische benadering worden naast economische aspecten ook andere aspecten betrokken, zoals bijvoorbeeld het onderwijs, het belastingstelsel, de arbeidsmarkt en schuldenproblematiek om zo een meer holistisch beeld te visualiseren van het huidige complexe systeem en de systeemdynamieken die binnen het complexe systeem plaatsvinden. Deze kijk op de inkomensverdeling is onder andere geïnspireerd op Piketty (2014) die in onderzoek naar inkomensverdeling de nadruk legt op de diverse mechanismen die een rol spelen bij het bepalen van de inkomensverdeling.

Om het complexe systeem te visualiseren, gebruik ik in dit onderzoek de methode van een Causal Loop Diagram (CLD). Een CLD is een visuele kaart die laat zien welke elementen relevant zijn in de structuur en welke causale relaties tussen die elementen verantwoordelijk zijn voor het creëren van de complexiteit van een systeem (Vaandrager & Marks, 2022). Zo'n visuele kaart kan inzichten bieden in het complexe systeem waarbinnen inkomensongelijkheid zich bevindt, en kan bijdragen aan de doelstelling van dit onderzoek om te verklaren hoe beleidsweerstand ontstaat waardoor de inkomensongelijkheid toeneemt.

Daarnaast helpt een Causal Loop Diagram om systeemdynamieken te identificeren. Systemen kunnen bepaalde gedragingen vertonen vanwege de eigenschappen van het systeem, zoals de onderlinge verbondenheid van componenten binnen het systeem en de feedbackloops.

De interactie van beleid met een complex systeem kan dynamiek veroorzaken, waardoor beleidsweerstand ontstaat. Hierdoor kan het beleid, in plaats van de beoogde verbetering, juist leiden tot een toename van inkomensongelijkheid.

Door het probleem van inkomensongelijkheid systemisch te benaderen, kan het verband worden gelegd met het begrip Brede Welvaart, waar de Sociaal-Economische Raad op Curaçao zich voor inzet. 'Brede welvaart' wordt gedefinieerd als een complementaire indicator naast het Bruto Binnenlands Product (BBP) voor het meten van maatschappelijke waarde (SER). Het gaat verder dan het bruto binnenlands product (BBP) en richt zich op een holistische benadering van welvaart, waarbij welzijn, kwaliteit van leven en duurzaamheid centraal staan, die niet noodzakelijkerwijs samenhangen met economische groei. 'Brede welvaart' streeft ernaar om een completer beeld te geven van wat waardevol is in de samenleving en richt zich op een langetermijnvisie van goed samenleven voor iedereen. Door vanuit een systemische benadering de grote inkomensongelijkheid op Curaçao te verklaren kan dit onderzoek worden meegenomen als input om overheidsbeleid aan te passen zodat de brede welvaart op Curaçao kan toenemen.

De centrale vraag die uit de bovenstaande analyse naar voren komt, richt zich op de beleidsweerstand die ontstaat binnen het systeem van inkomensongelijkheid op Curaçao.

- *Welke systeemdynamieken verklaren dat bij beleid van de Curaçaose overheid beleidsweerstand optreedt die de inkomensongelijkheid doet vergroten.*

De deelvragen die worden gebruikt om deze centrale vraag te beantwoorden zijn:

- *Welke systeemdynamiek verklaart de relatief grote inkomensongelijkheid op Curaçao?*
- *Wat is de invloed van overheidsbeleid op de dynamiek die tot inkomensongelijkheid leidt?*
- *Hoe treedt beleidsweerstand op waardoor inkomensongelijkheid toeneemt?*

2. Theoretisch kader

Dit theoretisch kader behandelt allereerst de eigenschappen van het systeem, waaruit de dynamiek van complexe systemen ontstaat. Vervolgens wordt omschreven wat de invloed is van beleid op complexe systemen en hoe beleidsweerstand ontstaat als gevolg van systeemdynamiek.

2.1 Systeemeigenschappen

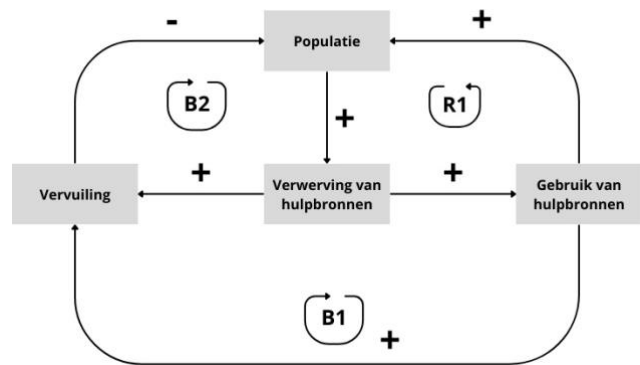
Kanta Bala et al. (2017) definiëren een systeem als een groepering van onderdelen die samenwerken voor een gemeenschappelijk doel. Een systeem kan zowel mensen als fysieke onderdelen bevatten en kan biologische, economische, sociale, technologische, milieu- en politieke componenten omvatten. Antonacopoulou & Chiva (2007), Smith et al. (2008) Kanta Bala et al. (2017) en Turner & Baker, (2019) stellen dat complexe systemen onderling met elkaar verbonden zijn. Meadows (2008), Sterman (1994) en Kanta Bala et al. (2017) vullen hierop aan dat componenten in complexe systemen causaal met elkaar verbonden zijn in de vorm van feedbackloops.

Onderling verbonden factoren: Systemen worden gekenmerkt door een complex samenspel van interacties en interdependenties tussen componenten, wat hun complexiteit bepaalt (Antonacopoulou & Chiva, 2007). Interactie binnen sociale systemen verwijst naar dynamische uitwisselingen en relaties tussen componenten, waarbij niet alleen informatie wordt uitgewisseld, maar ook betekenis wordt gecreëerd, relaties worden opgebouwd en nieuwe inzichten worden gegenereerd. Interdependentie, de wederzijdse afhankelijkheid tussen componenten, maakt een systeem complex wanneer het bestaat uit diverse onderling verbonden onderdelen (Smith et al., 2008). De mate van complexiteit wordt verder beïnvloed door de hoeveelheid interacties tussen componenten en hun omgeving (Antonacopoulou & Chiva, 2007). Om te begrijpen hoe een complex systeem werkt, moet dus niet alleen worden gekeken naar individuele componenten, maar vooral naar hoe deze onderling met elkaar verbonden zijn en samenwerken als geheel (Turner & Baker, 2019).

Een *feedbackloop* is volgens Meadows (2008) een gesloten keten van oorzakelijke verbindingen waar binnen interactie plaatsvindt via beslissingen, regels, fysieke wetten of acties die afhankelijk zijn van de context. Feedbackloops kunnen reinforcing of balancing zijn (Meadows, 2008). Reinforcing feedbackloops, ook wel bekend als amplifying feedbackloops, versterken een bepaalde richting van verandering in een systeem. Dit kan leiden tot zowel gezonde groei als ongecontroleerde destructie, afhankelijk van de context waarin ze voorkomen. Een voorbeeld van een reinforcing feedbackloop is de relatie tussen prijzen en lonen, waarbij stijgende prijzen leiden tot hogere lonen, wat op zijn beurt weer leidt tot verdere prijsstijgingen. Aan de andere kant streven balancing feedbackloops, ook wel bekend als equilibrating feedbackloops, naar evenwicht in het systeem. Ze fungeren als bronnen van

stabiliteit en weerstand tegen verandering. Een voorbeeld van een balancing feedbackloop is de thermostaat in een kamer, die de temperatuur binnen een bepaald bereik houdt door de verwarming aan en uit te schakelen. Binnen een systeem kunnen meerdere feedbacklussen bestaan die onderling met elkaar verbonden zijn.

Multiloops, zoals beschreven door Kanta Bala et al. (2017), verwijzen naar een systeem met meerdere feedbacklussen, die zowel positieve als negatieve feedback bevatten. Bijvoorbeeld, in een gemeenschap die afhankelijk is van natuurlijke hulpbronnen, leidt een groeiende populatie tot intensievere landbouw en meer hulpbronnenverbruik (reinforcing feedback), terwijl vervuiling en uitputting van hulpbronnen tegelijkertijd de populatie kunnen verminderen (balancing feedback).

Figuur 1: Dynamieken tussen vervuiling, populatie en hulpbronnenbeheer.
Bron: Europees Milieuagentschap (2019).

2.2 Systeemdynamiek

De beschreven eigenschappen van complexe systemen verklaren waarom componenten anders integreren dan in lineaire systemen. Deze eigenschappen leiden tot de opkomst van systeemdynamiek binnen complexe systemen. Systeemdynamiek omvat het gedrag van systemen, waarbij de systeemeigenschappen onderlinge verbondenheid van componenten en feedback dynamiek veroorzaken zoals onbedoelde (neven)effecten, tijdsvertraging en padafhankelijkheid.

Onverwachte neveneffecten: Steeds vaker wordt gedacht, dat de beleidsmaatregelen die worden ingevoerd om complexe uitdagingen aan te pakken, niet alleen hebben gefaald in het oplossen van de aanhoudende problemen waarmee ze worden geconfronteerd, maar deze problemen zelfs verergeren. Goedbedoelde programma's veroorzaken onverwachte neveneffecten. (Sterman, 2006). Sterman weidt dit probleem aan de grenzen van de mentale modellen van beleidsmakers die volgens hem te smal zijn en tijdshorizonten te kort. Complexiteit belemmert beleidsmakers in het vermogen om de vertraagde en lange termijn gevolgen van beleidsinterventies te ontdekken, wat onbedoelde neveneffecten genereert. De verandering versnelt, en naarmate de complexiteit van de systemen waarin we leven toeneemt, nemen ook de onverwachte neveneffecten van menselijk handelen toe, wat de complexiteit verder vergroot (Sterman, 1994).

Robert Jervis (2012) legt in "System Effects Revisited" uit dat onbedoelde gevolgen vaak optreden in complexe systemen. Dit komt doordat acties binnen deze systemen door talloze onzichtbare en vaak onvoorspelbare manieren interageren met andere elementen van het systeem. Acties kunnen feedbackloops creëren waarbij de effecten van een actie het probleem dat de actie moest oplossen juist verergeren. Bij sommige acties kunnen bijkomstige aspecten belangrijker worden dan de oorspronkelijke bedoeling. Eén actor kan de omgeving veranderen, waardoor andere actoren anders reageren dan verwacht. Dit maakt het moeilijk om de uiteindelijke uitkomst van een actie te voorspellen omdat elke actie een kettingreactie kan veroorzaken die de oorspronkelijke situatie verandert. Beleidsinterventies kunnen door het systeem heen spelen en onverwachte en vaak onvoorspelbare gevolgen hebben.

Tijdsvertraging wordt door Bala et al., (2017) gedefinieerd als de tijd die nodig is voor de stroom van materiaal of informatie. Het is de vertraging waarmee de output de input volgt. Bala et al. onderscheiden twee soorten tijdsvertraging: enerzijds materiële vertraging die vertraging veroorzaakt in de levering van het materiaal. Anderzijds informatievertraging die vertraging vertegenwoordigt bij de verwerking van de informatie.

Veranderingen hebben vaak tijd nodig om zich door het systeem te verspreiden en effect te hebben. In complexe systemen kunnen tijdsvertragingen zowel problemen als stabiliteit veroorzaken. Ze kunnen problemen veroorzaken doordat veranderingen in het systeem niet onmiddellijk worden waargenomen of doorgevoerd, waardoor het moeilijk kan zijn om tijdig te reageren op veranderende omstandigheden. Aan de andere kant kunnen tijdsvertragingen ook stabiliserend werken wanneer ze voorkomen dat het systeem te snel reageert op externe prikkels, waardoor het systeem de tijd krijgt om zich aan te passen en te stabiliseren in reactie op veranderingen.

Padafhankelijkheid: Padafhankelijkheid, beschreven door Crabolu et al. (2023), verwijst naar het concept waarbij het verleden het toekomstige gedrag van een systeem beïnvloedt, wat het moeilijk maakt om ingrijpende veranderingen door te voeren. Deze dynamiek van complexe systemen benadrukt de diepgaande impact van eerdere gebeurtenissen en beslissingen op zowel de huidige staat als de toekomstige ontwikkelingen (Gerrits & Marks, 2008). Historische gebeurtenissen en veranderingen kunnen zich in de structuur en dynamiek van het systeem verankeren, waardoor ze moeilijk ongedaan te maken zijn. Deze 'historische paden' bepalen vaak de richting en mogelijkheden voor verdere ontwikkeling.

Padafhankelijkheid beperkt de mogelijkheden voor toekomstige acties door beslissingen en gebeurtenissen uit het verleden te verankeren (David, 1985). Dit kan leiden tot zowel stabiliteit als tot conflict, afhankelijk van de aard van de historische paden en de mate van starheid in de structuur. Padafhankelijkheid versterkt ook het concept van onomkeerbaarheid (David, 1985), waarbij bepaalde gebeurtenissen en keuzes moeilijk terug te draaien zijn. Dit fenomeen staat ook bekend als 'lock-in' (Gerrits & Marks, 2008). Het kan extreem moeilijk zijn om ingrijpende veranderingen door te voeren vanwege de padafhankelijkheid die ontstaat nadat een bepaald beleid is vastgesteld. Padafhankelijkheid illustreert daarmee de diepgaande invloed van het verleden op het heden en de toekomst van complexe systemen, waarbij het de richting en de mogelijkheid tot verandering beïnvloedt en vaak conflicten en onomkeerbaarheid met zich meebrengt.

2.3 Invloed van overheidsbeleid

Overheidsbeleid wordt beschouwd als een cruciale factor binnen complexe systemen, waarbij het zowel beïnvloed wordt door de systeemeigenschappen en dynamiek als zelf effect heeft op de werking van het systeem. Nieuwe regelgeving kan resulteren in onvoorspelbare structuren, processen en gedragingen die niet direct te voorzien zijn op basis van individuele beleidsmaatregelen (Houghton, 2008). Beleidsmaatregelen zijn onderling afhankelijk en verbonden binnen een systeem, waarbij veranderingen in één aspect van het beleid onverwachte effecten kunnen hebben in andere dimensies van het systeem (Crabolu, 2023). Identificatie van positieve en negatieve onderlinge afhankelijkheden tussen beleidselementen is essentieel voor effectief gebruik van beleidsinstrumenten (Crabolu, 2023).

Beleidsveranderingen kunnen leiden tot zowel positieve als negatieve feedback in het systeem (Crabolu, 2023). Ze kunnen feedbackmechanismen in gang zetten binnen een complex systeem, waarbij veranderingen in het systeem terugkoppelen en verdere veranderingen veroorzaken (Houghton, 2008). Echter, beleid kan ook bijdragen aan het beheersen van feedbackloops door het identificeren van hefboom punten om de lus te doorbreken. Hefboom punten zijn specifieke punten binnen een systeem waar kleine veranderingen grote effecten kunnen hebben op het systeem als geheel (Meadows, 2008).

Beleid kan door interactie met een complex systeem te maken krijgen met onbedoelde effecten (Jervis, 2012). Beleidsinterventies kunnen feedbackloops veroorzaken waarbij de gevolgen van een actie het probleem dat de actie moest oplossen, juist verergeren. Naast onbedoelde effecten heeft de dynamiek tijdsvertraging ook een effect op het beleid. Beleid kan te maken krijgen met tijdsvertragingen, wat kan leiden tot onverwachte uitkomsten of

vertragingen in het bereiken van de beoogde doelen (Kanta Bala et al., 2017). Tot slot impliceert padafhankelijkheid binnen de context van beleid dat beleidsinterventies vaak worden beperkt door eerdere beleidsbeslissingen en bestaande institutionele structuren. Deze historische paden kunnen de mogelijkheid van beleidsverandering beperken, zelfs als er nieuwe informatie of veranderende omstandigheden zijn (Houghton, 2008). Het begrip van systeemdynamiek en de beperkingen van menselijke rationaliteit zijn daarom essentieel bij het ontwikkelen van effectief beleid (Vaandrager en Marks, 2022). Door open te staan voor nieuwe inzichten en benaderingen kunnen beleidsmakers effectiever omgaan met de complexe dynamiek van systemen.

2.4 Beleidsweerstand

Vanwege de complexiteit van een systeem kan beleidsweerstand optreden. Beleidsweerstand is het fenomeen waarbij beleidsmaatregelen die bedoeld zijn om een systeem te verbeteren, worden tegengewerkt door terugkoppelingslussen die het systeem terugduwen naar zijn oorspronkelijke toestand (Pierson, 1990). Pierson (1990) wijst erop dat beleidsbeslissingen niet alleen directe impact hebben op de samenleving, maar ook andere ontwikkelingen kunnen beïnvloeden. Sterman (2006) definieert beleidsweerstand als de neiging voor interventies om te worden verslagen door de reactie van het systeem op de interventie zelf. Sterman (2006) stelt dat beleidsweerstand ontstaat uit een smal, reductionistisch wereldbeeld, waarbij men vaak de complexiteit van de situatie negeert. Beleidsweerstand wordt door De Gooyert et al. (2016) gedefinieerd als het falen van beleidsmaatregelen om het gewenste resultaat te bereiken, waarbij interventies vaak worden vertraagd, verdund of verslagen door de reactie van het systeem op de interventie zelf. Beleidsweerstand treedt op wanneer beleidsmaatregelen interageren met andere factoren in een complex systeem en daarmee een feedbackloop creëren die de doelstelling van het beleid ondermijnt of het oorspronkelijke probleem verergert (Ghaffarzadegan et al., 2007). Deze ondermijnende feedbackloops ontstaan uit de dynamiek van complexe systemen. Wanneer beleidsmaatregelen worden geïmplementeerd, beïnvloeden ze het systeem waarin ze worden toegepast, wat kan leiden tot terugkoppelingen die het systeemgedrag veranderen.

Beleid kan bijvoorbeeld onbedoelde neveneffecten hebben, waardoor het een feedbackloop aanwakkert of versterkt die het oorspronkelijke doel van het beleid ondermijnt. Ook kan er bij het implementeren van beleid tijdsvertraging ontstaan. Een lange tijdsvertraging tussen de implementatie van beleidsmaatregelen en het effect ervan beperkt de mogelijkheid om tijdig bij te sturen, waardoor het oorspronkelijke doel van het beleid kan worden ondermijnd. Bovendien speelt padafhankelijkheid een rol, waarbij eerdere beslissingen en

bestaande structuren de mogelijkheden voor nieuwe beleidsmaatregelen beperken, wat kan leiden tot rigide en moeilijk aanpasbare systemen die beleidsdoelstellingen belemmeren (David, 1985). Kortom, beleidsweerstand treedt op wanneer beleidsmaatregelen in een complex systeem feedbackloops creëren die door onbedoelde neveneffecten, tijdsvertraging en padafhankelijkheid de doelstellingen van het beleid ondermijnen of het oorspronkelijke probleem verergeren.

Dit theoretisch kader benadrukt hoe de eigenschappen van complexe systemen - en de dynamieken binnen deze systemen - leiden tot beleidsweerstand. De eigenschappen van complexe systemen omvatten onderlinge verbondenheid en feedbackloops, die illustreren hoe de componenten van het systeem voortdurend met elkaar in wisselwerking staan en afhankelijk van elkaar zijn. Feedbackloops versterken of stabiliseren systeemgedrag en bepalen mede de complexiteit van het systeem.

Binnen deze complexe systemen ontstaan dynamieken zoals onbedoelde neveneffecten, tijdsvertraging en padafhankelijkheid, die bijdragen aan het fenomeen van beleidsweerstand. Onbedoelde neveneffecten zorgen voor onverwachte veranderingen in het systeemgedrag, tijdsvertragingen beïnvloeden de snelheid waarmee beleidsresultaten zichtbaar worden, en padafhankelijkheid beperkt de mogelijkheden voor beleidsaanpassingen door de invloed van eerdere beslissingen en bestaande structuren.

2.5 Conceptueel model

De onderlinge verbondenheid en feedbackloops van factoren binnen het onderwijs, de arbeidsmarkt, het fiscale stelsel, de cultuur en economie maken het voor de Curaçaose overheid mogelijk moeilijk om beleidsmaatregelen te implementeren zonder tegen beleidsweerstand aan te lopen. Beleidsmaatregelen kunnen onbedoelde gevolgen hebben, waardoor het probleem van inkomensongelijkheid juist kan toenemen in plaats van afnemen. Daarnaast kunnen tijdsvertragingen het lastig maken om snel resultaten te zien van beleid, wat beleidsmakers kan ontmoedigen om door te zetten met noodzakelijke, maar mogelijk impopulaire maatregelen. Ook kan padafhankelijkheid ervoor zorgen dat eerdere beleidskeuzes en bestaande institutionele structuren nieuwe hervormingen bemoeilijken of vertragen.

Op basis van dit theoretisch kader kan worden verwacht dat vanwege de complexiteit van het onderwerp inkomensongelijkheid, dat raakvlakken heeft met meerdere systeemgebieden en daardoor veel onderling verbonden factoren bevat, beleidsinterventies

mogelijk kunnen stuiten op beleidsweerstand. Dit zou ertoe kunnen leiden dat de effectiviteit van het beleid wordt vertraagd, verdund of zelfs verslagen (Gooyert et al. 2016).

De verwachting van dit onderzoek is hieronder in een conceptueel model samengevat. Systeemdynamiek is de onafhankelijke variabele en de afhankelijke variabele bestaat uit beleidsweerstand.

Figuur 2: Conceptueel model

3. Methodologie

3.1 Onderzoeksstrategie

Dit onderzoek betreft een holistische casestudy waarbij het geval inkomensongelijkheid op Curaçao holistisch is bestudeerd. Een holistische casestudy is een casestudy waarbij rekening wordt gehouden met alle aspecten en contextuele factoren die van invloed kunnen zijn op het fenomeen dat wordt onderzocht (Baxter & Jack, 2008). De keuze voor een holistische casestudy is gemaakt omdat het aansluit bij de doelstelling om een holistisch beeld te krijgen van inkomensongelijkheid op Curaçao. Deze aanpak stelt het onderzoek in staat om een diepgaand begrip te krijgen van de casus en om de complexe relaties en interacties binnen die casus te analyseren. Door het rapporteren van meerdere perspectieven, het identificeren van de vele factoren die betrokken zijn bij een situatie, en over het algemeen het schetsen van het bredere beeld dat naar voren komt, ontstaat een holistisch beeld van factoren en causale relaties tussen factoren die zich afspelen rondom de casus (Creswell & Creswell, 2018).

3.2 Dataverzameling

De data zijn verzameld in de periode van 8 mei 2024 tot en met 26 juni 2024 en bestaan enerzijds uit bronnenonderzoek naar beleidsdocumenten, wetenschappelijke artikelen en mediaberichtgeving rondom inkomensongelijkheid op Curaçao. Deze documenten zijn verzameld uit openbare bronnen zoals overheidswebsites en openbare media. Ook zijn tijdens interviews met respondenten aanvullende documenten verkregen. In totaal zijn er 40

documenten geanalyseerd waarvan er 26 zijn gebruikt in het onderzoek (bijlage 5). De lijst met gebruikte documenten is opgenomen in de bijlage.

Naast documentanalyse werden semigestructureerde expertinterviews afgenomen met respondenten die gespecialiseerde kennis of expertise bezaten over inkomensongelijkheid (bijlage 4). Uit het vooronderzoek bleek dat een aantal onderwerpen relevant waren voor dit onderzoek, zoals onderwijs, cultuur, economie, arbeidsmarkt en het fiscale stelsel. Op basis hiervan werd een lijst van relevante organisaties en instituten opgesteld. De collega's van de SER raadpleegden hun netwerk om respondenten bij deze organisaties en instituten te vinden. Uiteindelijk zijn 19 respondenten uit de (semi-) publieke sector op Curaçao geïnterviewd, waaronder ambtenaren van verschillende ministeries, inspecties van ministeries, directeuren van maatschappelijke organisaties, onafhankelijke onderzoekers en directeuren bij consultancy/adviesorganisaties.

De selectie van respondenten combineerde doelgerichte steekproeftrekking en de sneeuwbalmethode (Varekamp, 2012): experts werden gekozen op basis van hun gespecialiseerde kennis over inkomensongelijkheid, terwijl het netwerk van SER-collega's werd gebruikt om aanvullende respondenten te vinden. Hierdoor werden specifieke kennisgebieden en sectoren effectief vertegenwoordigd.

De interviews waren semigestructureerd en werden gevoerd aan de hand van een topic-list (bijlage 3). De topics omvatten oorzaken van inkomensongelijkheid, het beleid van de Curaçaose overheid om inkomensongelijkheid tegen te gaan, en redenen waarom beleid mogelijk niet de gewenste effecten heeft.

Om de objectiviteit van de interviews te waarborgen, werd de LSD-interviewtechniek gebruikt (Vaandrager & Marks, 2019): Luisteren, Samenvatten en Doorvragen. Luisteren gaf de respondent ruimte om zijn of haar verhaal te doen. Samenvatten controleerde of het verhaal goed werd begrepen. Doorvragen hielp om de onderliggende vraag en verbanden te ontdekken. Deze techniek zorgde ervoor dat respondenten zich gemakkelijk en gehoord voelden.

De interviews, gecombineerd met de documentanalyse, gaven inzicht in de factoren en causale verbanden die volgens experts in de (semi-)publieke sector de grote inkomensongelijkheid op Curaçao verklaren en gaven inzicht in het beleid dat de overheid van Curaçao voert.

3.3 Data-analyse

De factoren en causale verbanden die van invloed zijn op inkomensongelijkheid zijn op inductieve wijze verzameld uit de antwoorden van respondenten en de documentanalyse. Na

het verzamelen van deze data zijn ze systematisch gecodeerd. Hieruit werd duidelijk welke factoren en causale verbanden herhaaldelijk genoemd werden door de respondenten en in de bestudeerde documenten terugkwamen. Op basis hiervan is een lijst van factoren en causale verbanden opgesteld. Er werden in totaal 178 factoren (bijlage 6) onderscheiden uit de documentanalyse en de interviews, en 126 (bijlage 7) causale verbanden. De lijst met factoren en causale verbanden is gegroepeerd, waardoor de relevante systeemgebieden duidelijk werden. De groepen die ontstonden waren: onderwijs, economie, sociale zekerheid, fiscaal, arbeidsmarkt, cultureel en demografisch.

Vervolgens is per systeemgebied gekeken in hoeverre het mogelijk was om de factoren in Causal Loop Diagram (CLD) met elkaar te verbinden. Per systeemgebied is gekeken naar de antwoorden van de respondenten bij de factoren en causale verbanden, en is geprobeerd om de factoren met elkaar te verbinden. Een pijl gaf een positieve of negatieve relatie aan, oftewel een causaal verband waarbij de waarde van de ene factor toeneemt of afneemt door de toename van een andere factor. Factoren die geen causale verbinding hebben, werden niet meegenomen in het CLD. Uiteindelijk zijn er 39 factoren opgenomen in het CLD.

Door de causale verbanden en factoren op deze manier te verbinden, werden feedbackloops zichtbaar. De systeemgebieden zijn ook door middel van de factoren en causale verbanden aan elkaar verbonden, waardoor uiteindelijk een model ontstond dat een visuele representatie gaf van het complexe systeem, oftewel een CLD (Vermaak, 2011). Dit model identificeerde feedbackmechanismen, wat cruciaal was voor het begrijpen van complexe causale relaties en het voorspellen van systeemgedrag (Barnabè, 2011).

Vanuit de ruwe data, de interviews en deskresearch, is een CLD ontworpen waaruit de eigenschappen van complexe systemen, onderlinge verbondenheid en (multi)feedbackloops van dit onderzoek in een model visueel werden weergegeven. Door deze visuele weergave was het mogelijk om de systeemdynamieken, onbedoelde (neven)effecten, tijdvertragingen en padafhankelijkheid, te herkennen en werd ook het concept beleidsweerstand visueel weergegeven.

3.4 Operationalisering

De theorie uit het theoretisch kader veronderstelt dat door causale relaties en onderlinge verbondenheid tussen factoren dynamiek ontstaat, zoals onbedoelde neveneffecten, tijdsvertraging en padafhankelijkheid. Daardoor kan beleidsweerstand ontstaan, die het initiële beleid vertraagt, verdunt of ongedaan maakt. In deze paragraaf wordt beschreven hoe deze

theorie wordt omgezet in meetbare resultaten. Het operationaliseringsschema is te vinden in bijlage 1.

3.4.1 Factoren en causale verbanden

In interviews is aan respondenten gevraagd wat volgens hen oorzaken en achterliggende oorzaken naar inkomensongelijkheid zijn. In documenten is gezocht naar oorzaken van inkomensongelijkheid. Deze data werden opgedeeld in factoren en causale verbanden tussen factoren. Data werden als factor gelabeld wanneer het variabelen waren die direct of indirect van invloed waren op inkomensongelijkheid en enkel als het variabelen waren die in waarde kan toe- of afnemen. Wanneer meerdere factoren als oorzakelijk verband werden benoemd door de respondent, werd dit als causaal verband gelabeld. Causale verbanden tussen factoren verwijzen naar de relatie waarbij de verandering in één factor een directe invloed heeft op de verandering in een andere factor. Bijvoorbeeld, wanneer inkomen groeit, groeit ook de koopkracht.

3.4.2 Systeemdynamiek

Vanuit factoren en causale relaties tussen factoren kunnen we de drie genoemde systeemdynamieken - onbedoelde (neven)effecten, tijdvertraging en padafhankelijkheid - meetbaar maken. Bovendien wordt meetbaar gemaakt hoe beleidsweerstand zich manifesteert en wordt er een verband gelegd tussen systeemdynamiek en beleidsweerstand.

Onbedoelde (neven)effecten van beleid kunnen meetbaar worden gemaakt door beleidsmaatregelen te identificeren. Uit interviews en document-analyse werden een aantal beleidsmaatregelen die de overheid van Curaçao uitvoert geïdentificeerd. Vervolgens is gekeken in hoeverre deze beleidsmaatregelen interacteerden met andere elementen uit het systeem waardoor feedbackloops ontstonden. Daarna is gekeken wat het effect was van deze feedbackloops en in hoeverre er een discrepantie kon worden gevonden tussen de beleidsintentie en het effect dat ontstond uit deze feedbackloops.

Tijdsvertraging kon worden waargenomen door middel van observaties van respondenten en analyses van documenten, waaruit bleek dat beleidsinterventies, of het ontbreken daarvan, in een later stadium niet meer het beoogde effect hadden dan de intentie was. Respondenten merkten op dat de gevolgen van beleid, of het niet actualiseren van beleid, vaak pas na een aanzienlijke tijd zichtbaar werden. Documenten bevestigden dat de verwachte resultaten van beleid vaak met vertraging optraden, wat leidde tot een mismatch tussen de beleidsintentie en de uiteindelijke uitkomst.

Padafhankelijkheid: werd geïdentificeerd uit specifieke voorbeelden van respondenten en documenten waaruit bleek, dat voorgaande of historische gebeurtenissen hebben geleid tot bepaalde trajecten waarbij de kosten om van deze trajecten af te wijken hoog zijn. Er is een aantal signalen dat uit interviews en data-analyse gehaald kan worden dat wijst op padafhankelijkheid. Allereerst specifieke historische beslissingen die hebben geleid tot de huidige situatie. Daarnaast patronen van gedrag of acties die zich herhalen vanwege historische gebeurtenissen. Ook de aanwezigheid van structuren die moeilijk te veranderen zijn, of vastgeroest lijken duidt op padafhankelijkheid.

3.4.3 Beleidsweerstand

Beleidsweerstand, als beleidsmaatregelen falen om het gewenste resultaat te bereiken (De Gooyert, 2016), kan zich op diverse manieren manifesteren. Een van deze vormen is vertraagde beleidsinterventies, waarbij beleidsinterventies, doordat ze in contact te komen met factoren en feedbackloops in het systeem, onbedoeld vertraagd worden. De vertraging zelf is het effect van het systeem. Dit vertraagde effect houdt in dat de gewenste resultaten van de interventies pas na een aanzienlijke tijd zichtbaar worden, waardoor de impact van het beleid niet onmiddellijk merkbaar is.

Vertraagde beleidsinterventies moeten niet worden verward met een eerder benoemd concept van tijdsvertraging, dat verwijst naar de dynamiek van het systeem waarin beleidsveranderingen ervoor zorgen dat beleid op een later moment een ander, vaak ongewenst, effect heeft op de beoogde intentie van dat beleid. Het verschil is dat bij "vertraagde effecten" de impact van het beleid enkel vertraagd wordt, terwijl bij "tijdsvertraging" de beleidsinterventies uiteindelijk een geheel ander effect hebben dan beoogd. Vertraagde effecten verwijzen naar de tijdsperiode voordat de effecten van een beleidsmaatregel zichtbaar worden, terwijl de dynamiek van tijdsvertraging verwijst naar de ingebouwde vertragingen binnen het systeem die de snelheid van de beleidsimpact beïnvloeden.

Daarnaast kunnen interventies worden verdund, wat betekent dat de intentie van de beleidsinterventie verzwakt of verwaterd wordt doordat het beleid in contact komt met factoren en feedbackloops. Dit leidt ertoe dat de impact van de interventie vermindert, waardoor de oorspronkelijke beleidsdoelen niet volledig worden bereikt.

Ten slotte kunnen interventies ook teniet worden gedaan, wat inhoudt dat ze uiteindelijk niet alleen geen effect hebben, maar zelfs contraproductieve resultaten kunnen opleveren. Dit betekent dat beleidsinterventies met onbedoelde verslagen gevolgen het oorspronkelijke probleem hebben verergerd.

3.5 Privacy en ethiek

Om de *privacy* van de respondenten te waarborgen, is voorafgaand aan elk interview door de respondent een toestemmingsformulier (Bijlage 2) ondertekend waarin de respondenten konden aangeven wel- of niet met naam en functie in het onderzoek zouden kunnen komen. Ondanks dat dit een goede manier is om de *privacy* te waarborgen, zorgde het wel voor enige problemen. Zo zijn er een aantal respondenten die op persoonlijke titel spraken, en een aantal die niet bij naam en organisatie genoemd wilden worden. Er is gekozen om enkel de functie van respondenten te benoemen, en daar waar dat niet ging is gekozen voor een passende oplossing zoals een voormalige functie of een algemene titel. De antwoorden van alle respondenten zijn meegenomen in de codering, en maken dus ook onderdeel uit van de analyse, maar deze worden niet openbaar gemaakt.

Ook is in het toestemmingsformulier aangegeven hoe er met de opslag van data werd omgegaan zoals het bewaren van de transcripten. Na afloop van de interviews zijn aan alle respondenten de transcripten toegestuurd en is gevraagd of er na afloop citaten waren die niet gebruikt konden worden. De respondenten hebben hier ook gebruik van gemaakt waardoor sommige onderdelen niet konden terugkeren in de scriptie. Op deze manier is geprobeerd om het onderzoek ethisch uit te voeren.

3.6 Waarborging betrouwbaarheid en validiteit:

Betrouwbaarheid: Betrouwbaarheid in een holistische casestudie, vooral bij het gebruik van CLD's, brengt uitdagingen met zich mee (Baxter & Jack, 2008). Er zijn echter strategieën om de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen. Door het toepassen van peer-examinatie van gegevens kan de betrouwbaarheid worden verhoogd. Dit is opgenomen in de onderzoeksstrategie. Dit is gebeurd tijdens een sessie met de collega's van de SER, bestaande uit economen, juristen en een niet-westers socioloog. In deze sessie werden de eerste bevindingen gepresenteerd en is gekeken in hoeverre de factoren op elkaar aansloten. Tijdens deze sessie beoordeeld welke factoren relevant waren voor het onderzoek. Deze input is meegenomen in het opstellen van het CLD. Deze input kan worden gezien als waardevol voor de betrouwbaarheid omdat er meerdere ogen naar het proces van modelbouwen hebben gekeken.

De *interne geldigheid* gaat over het maken van causale uitspraken over de empirische werkelijkheid en is de mate waarin een methode het toelaat, dat conclusies worden getrokken over oorzaak en gevolg (Creswell & Creswell, 2018). Door inzet van triangulatie, oftewel het gebruik van zowel interviews als documentanalyse, en het gebruik van wetenschappelijke

documenten is de interne geldigheid van dit onderzoek gewaarborgd. Ook is de wetenschappelijke methode van CLD een erkende methode die de interne validiteit waarborgt.

De *externe geldigheid* is moeilijk toe te passen bij een CLD in een holistische casestudy. Thomas en Myers (2015) erkennen dat casestudies niet ideaal zijn voor generalisatie, maar stellen voor om exemplarische kennis te genereren, gebaseerd op ervaring en inzicht in de specifieke casus. Thomas en Myers (2015) benadrukken het belang van het begrijpen van de holistische samenhang van de specifieke casus en het identificeren van patronen die het vertoont. Het onderzoek richt zich dus specifiek op de casus van inkomensongelijkheid op Curaçao en erkent daarmee dat het minder generaliseerbaar is.

4. Analyse

Dit hoofdstuk is als volgt opgebouwd. Allereerst worden de bevindingen uit de interviews en documentanalyse gepresenteerd. Vervolgens wordt hierop een analyse uitgevoerd van de zichtbare systeemdynamieken, onbedoelde (neven)effecten, tijdsvertraging en padafhankelijkheid. Tot slot wordt er een synthese gegeven waarin de bevindingen uit dit hoofdstuk worden gelinkt aan het theoretisch kader en het onderwerp inkomensongelijkheid.

4.1 Systeemgebieden

Uit de interviews is gebleken dat er vier systeemgebieden kunnen worden geïdentificeerd die van invloed zijn op het inkomen van inwoners van Curaçao: onderwijs, arbeidsmarkt, sociale verzekeringen en schuldenproblematiek.

4.1.1 Onderwijs

De kwaliteit van het onderwijs op Curaçao wordt beïnvloed door de kwaliteit van docenten, de aanwezigheid van een onderwijsvisie en het curriculum. In de interviews noemt de onderwijsinspecteur het onderwijsbeleid vaak ad hoc en onsamenhangend. De Senior Partner Strategy bij Deloitte Dutch Caribbean stelt dat een goed curriculum kansen voor iedereen moet bieden. De Curaçaose Ombudsman en een gerenommeerd onderwijsadviseur wijzen op de taalvaardigheid van docenten. Volgens de onderwijsadviseur beheersen studenten van de lerarenopleiding vaak onvoldoende Nederlands om pedagogische kennis goed op te nemen.

Sinds 2002 is de instructietaal in het onderwijs Papiaments, wat heeft geleid tot een daling in de leesvaardigheid van kinderen. Dat komt door onvoldoende bronnen in het

Papiaments. "Als kinderen les krijgen in een taal waarin eigenlijk geen kennisbronnen zijn, dan hebben zij veel minder kansen om hun kennis uit te breiden." (Bak-Piard, 2021).

De leesvaardigheid van leerlingen in het funderend onderwijs is zorgwekkend. Het rapport Staat van het Onderwijs op Curaçao⁶ meldt dat de gemiddelde scores voor Papiamentu, Nederlands en rekenen vaak onder de norm liggen. Het gebrek aan bronnen in het Papiaments belemmert niet alleen de leesvaardigheid maar ook de academische vooruitzichten van de kinderen. De Opbrengstenkaart funderend onderwijs 2019⁷ bevestigt dat leerlingen gemiddeld onder de norm presteren voor taalvaardigheid.

Studenten met een taalachterstand hebben een hogere kans om uit te vallen tijdens de lerarenopleiding. Bak-Piard (2021) stelt dat de uitval bij de reguliere opleidingen van de Lerarenopleiding Funderend Onderwijs (LOFO) in 2005-2006 alarmerend hoog was, variërend van 56% tot 100%. Taalgerelateerde factoren spelen een rol bij de uitval. Studenten bereiken vaak niet het benodigde Europees Referentiekader voor Talen ERK-niveau B2, wat essentieel is voor succes in de lerarenopleiding en het beroep. Dit resulteert in een groot lerarentekort op Curaçao, wat de kwaliteit van het onderwijs verder beïnvloedt. Leerkrachten die de opleiding wel afronden, hebben vaak nog steeds taalachterstanden, waardoor zij niet in staat zijn om leerlingen goed te onderwijzen, wat het probleem elke generatie herhaalt.

Deze analyse toont twee belangrijke versterkende feedbackloops: R1 en R2. R1 illustreert hoe taalvaardigheid van studenten aan de lerarenopleiding direct invloed heeft op hun kans op drop-out. Studenten met onvoldoende beheersing van het Nederlands, dat cruciaal is voor hun pedagogische kennis en beroepsvaardigheden, hebben een hogere kans om de opleiding niet succesvol af te ronden. Deze hoge drop-out draagt bij aan het lerarentekort, wat de algehele kwaliteit van het onderwijs verder verlaagt. Dit lagere kwaliteitsniveau vermindert de taalvaardigheid van nieuwe studenten, waardoor de cyclus zich herhaalt.

R2 richt zich op de docenten die ondanks taalbarrières hun opleiding wel afronden. Deze docenten hebben vaak nog steeds onvoldoende beroepskennis en vaardigheden, wat hun onderwijs aan nieuwe generaties beïnvloedt. Hierdoor blijven leerlingen achter in hun taalontwikkeling, wat wederom de taalvaardigheid van toekomstige lerarenopleidingen negatief beïnvloedt. Beide loops versterken elkaar, wat resulteert in een vicieuze cirkel van dalende onderwijskwaliteit en taalvaardigheid op Curaçao.

dat er geen geschikte plek voor hen is. Dan komen ze terecht in een baan en dan worden ze betaald op niveau 2.” De onderwijsinspectie legt de oorzaak bij verouderde wetgeving in de taakstelling van de Raad Onderwijs & Arbeidsmarkt (ROA), die volgens de onderwijsinspectie passief is omdat de taakstelling “vaag geformuleerd is omdat het niet in de wet staat wat de taakstelling is.”

De discrepantie tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt zorgt ervoor dat het menselijk kapitaal van de beroepsbevolking niet goed aansluit bij de vraag op de arbeidsmarkt. Dit wordt ondersteund door het rapport *Strategies for sustainable long term economic development in Curaçao*⁸ dat stelt: “Vanuit het perspectief van lage sociale opbrengsten ligt de aandacht volledig op het lage menselijk kapitaal. Met het hoogste alfabetiseringspercentage in de regio en een meertalige bevolking is dat op het eerste gezicht niet meteen duidelijk. Echter, er lijkt een merkbare kloof te zijn tussen de vraag naar en het aanbod van arbeid.” Dit rapport legt een causaal verband tussen de mismatch van onderwijs en arbeidsmarkt en de lage arbeidsproductiviteit op Curaçao.

Dit probleem wordt versterkt vanwege beperkte mogelijkheden vanuit het ministerie van Economische Ontwikkeling (MEO) om te investeren in menselijk kapitaal. Volgens de secretaris-generaal van het MEO worden investeringen in mensen of in bedrijven, dus investeringen in kennis bij bedrijven, op Curaçao niet gezien als kapitaalinvesteringen. Op de begroting van Curaçao staat een investeringsbudget van 80 miljoen euro, die bedoeld is voor kapitaalinvesteringen in het MKB zoals de bouw van onder andere infrastructuurprojecten. Dit investeringsbedrag wordt nooit volledig uitgegeven omdat er niet voldoende vakmensen zijn die de infrastructuurprojecten kunnen uitvoeren. Tegelijkertijd bepaalt wetgeving op Curaçao dat het investeringsbudget enkel bedoeld is voor fysieke projecten, en dus niet kan worden geïnvesteerd in het opleiden van mensen, en daarmee het vergroten van het menselijk kapitaal.

De lage arbeidsproductiviteit wordt ook beïnvloed door drie andere factoren. De eerste oorzaak legt de Senior Partner Strategie van Deloitte Dutch Caribbean bij een grote informele economie: “Het is een stukje van onze cultuur om naast je normale werk ook nog je eigen toko te hebben. Ik denk weer dat de productiviteit en die lage productiviteit met name komt omdat er drie, vier banen naast elkaar worden gehouden.”

Een andere oorzaak is de flexibiliteit in het ontslagproces: “Als ik als werkgever een ontslagvergunning moet aanvragen in een systeem dat honderd jaar oud is, en hij wordt niet verleend. Dus kan je als werknemer gewoon het hele jaar niets uitvoeren en moet ik je gewoon betalen.” Dit systeem, bedoeld ter bescherming van werknemers, maakt het moeilijk om niet-productieve werknemers te ontslaan. Dit wordt bevestigd door het rapport 'Strategies for

sustainable long term economic development in Curaçao⁸: “Veel werknemers houden vast aan de banen die ze hebben vanwege een gebrek aan alternatieven. Deze inflexibiliteit heeft een druk gelegd op de verschillende economische sectoren in Curaçao.”

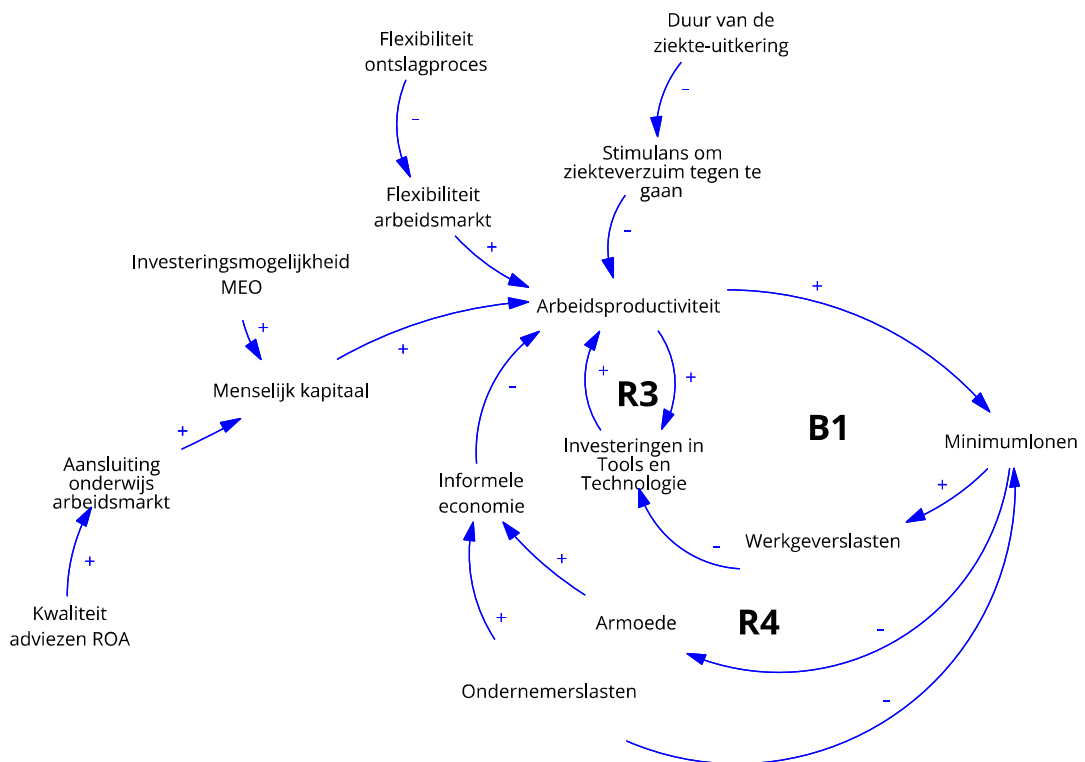
Een andere factor die de lage arbeidsproductiviteit beïnvloedt, is het hoge ziekteverzuim op Curaçao. Werkgevers hebben te maken met veel zieke werknemers, wat leidt tot een afname van de productiviteit binnen bedrijven. De huidige regeling bepaalt dat de kosten vanaf het moment dat mensen langer dan drie dagen ziek zijn, volledig door de staat worden vergoed. De duur van ziekte-uitkering biedt weinig stimulansen voor werkgevers om te investeren in het voorkomen van ziekteverzuim. Hierdoor worden er onvoldoende prikkels gecreëerd voor betere arbeidsomstandigheden en gezondheidsprogramma's voor werknemers.

De lage arbeidsproductiviteit leidt er volgens een beleidsmedewerker van het ministerie van Economische Ontwikkeling toe dat bedrijven onvoldoende middelen hebben om te investeren: “De investering kost gewoon te veel geld en ze wachten op incentives, zoals fiscale stimulansen van de overheid, om hen meer in die richting te bewegen.” Bedrijven investeren hierdoor onvoldoende in nieuwe technologieën en training voor hun werknemers, wat de productiviteit verder verlaagt. Hierin is een reinforcing feedbackloop (R3) te zien, waarbij de arbeidsproductiviteit de investeringen in tools en technologie positief beïnvloedt. Lage arbeidsproductiviteit leidt tot lage investeringen, wat de productiviteit verder verlaagt.

Daarnaast dragen lage minimumlonen bij aan armoede. De voormalig minister van financiën stelt: “Een minimumloon is een weergave van je productiviteit. Dus je kunt dat niet zomaar verhogen als je productiviteit niet meegaat.” De senior Partner Strategie bij Deloitte bevestigt: “De minimumlonen zijn zo laag omdat de productiviteit die daar tegenover staat ook te laag is. Ergens moet het van betaald worden.” “Een verhoging van de minimumlonen leidt tot hogere werkgeverslasten, wat investeringen verder beperkt”, vult een beleidsmedewerker bij het ministerie van Financiën aan: “Werkgevers zijn niet altijd blij als het minimumloon stijgt. Als de werkgeverslasten stijgen, kunnen zij ook minder investeren.”

Een zelfstandig bestuurskundig onderzoeker op Curaçao stelt dat mensen “een minimumloon hebben dat niet voldoende is, omdat het onder het bestaansminimum ligt.” Mensen worden hierdoor verplicht om naast hun reguliere baan ook werk in de informele sector te verrichten. Feedbacklus R4 toont dat lage minimumlonen het moeilijk maken om de armoede te bestrijden, wat de informele economie bevordert en de arbeidsproductiviteit verlaagt, waardoor minimumlonen niet kunnen stijgen. Dit creëert een neerwaartse spiraal zonder incentives om de arbeidsproductiviteit te verhogen.

Deze feedbackklussen tonen aan dat lage minimumlonen de armoede vergroten omdat men onder het bestaansminimum leeft. Dit vergroot de informele economie wat resulteert in een lagere arbeidsproductiviteit waardoor de minimumlonen niet kunnen stijgen. Dit in combinatie met de flexibiliteit en het aantal ziektedagen zorgt voor een neergaande spiraal waarbij er geen incentive is om de arbeidsproductiviteit te verhogen.

Figuur 4: systeemgebied arbeidsmarkt

4.1.3 Sociale zekerheid

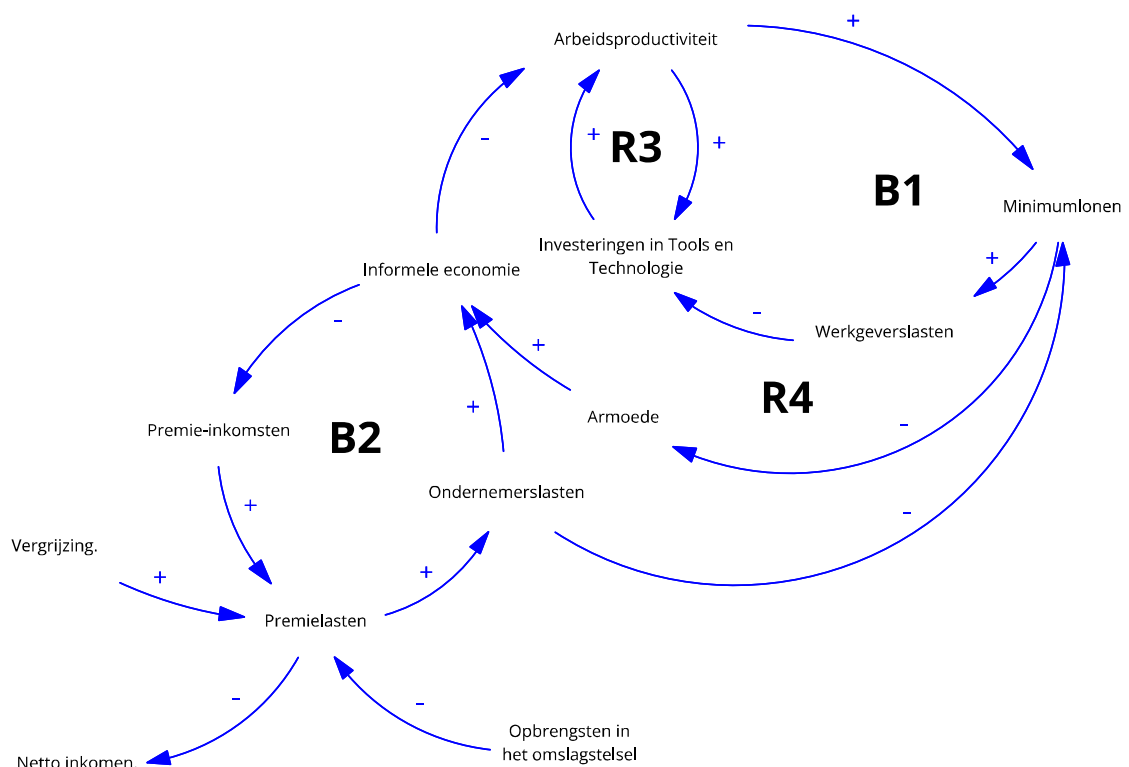
De Algemene Ouderdomsverzekering (AOV) ligt onder het bestaansminimum. Dit kan worden verklaard door het omslagstelsel waarmee sociale verzekeringen zoals de AOV worden gefinancierd. Werkenden betalen naast loonbelasting ook sociale premies, waardoor hun totale lasten ongeveer 30% van het inkomen bedragen, zelfs voor minimumloonverdieners.

Omdat de premies direct de uitkeringen moeten dekken, zijn de lasten voor werkenden hoog. Dit systeem maakt het moeilijk om de premies te verlagen, wat het netto-inkomen niet doet stijgen. De belastingdienstmedewerker zegt: “Op het moment dat je vast blijft houden aan het principe dat de AOV betaald moet worden uit de premies en dat een sociaal fonds

zelfstandig dekkend moet zijn, dan beperk je jezelf wel heel erg. Of de premies moeten omhoog óf de pensioenleeftijd moet omhoog, anders komen we niet uit.”

De vergrijzing op Curaçao zorgt voor een stijging van de premielasten. In 2011 bestond 13.6% van de bevolking uit personen van 65+, per 1 januari 2022 was dit 19.8% bleek uit cijfers van het CBS⁹. Hierdoor stijgen ook de premielasten voor ondernemers, wat hun totale lasten verhoogt. Dit stimuleert veel MKB- en ZZP-ondernemers om in de informele economie te ondernemen. Een onderzoeker bij CBCS geeft aan: “Als je een simpel rekensommetje maakt, dan zie je dat het voor de MKB’er die een lage omzet heeft, niet erg rendabel is om door te gaan. Dan stopt hij officieel met wat hij aan het doen is en gaat de informele sector in.”

De groei van de informele economie leidt tot minder premie-inkomsten voor de Sociale Verzekeringsbank, die dit moet compenseren met premielasten uit de formele economie. Hierdoor wordt het moeilijk om de AOV te indexeren. Mw. Henriquez van de Centrale Bank van Curaçao en Sint-Maarten stelt: “Je merkt dat je niet kunt indexeren omdat er niet genoeg geïnd wordt.” Dit maakt het ook moeilijker om minimumlonen in de formele economie te verhogen.

Figuur 5: Systeemgebied sociale zekerheid

De Balancing feedbackloop B2 beschrijft hoe het omslagstelsel op Curaçao, waarbij huidige werkenden de uitkeringen voor niet-werkenden financieren, mede door vergrijzing, leidt tot hoge premielasten. Deze hoge premies verhogen de ondernemerslasten, waardoor het minder rendabel wordt om formeel te ondernemen. Dit stimuleert de groei van de informele economie, wat de premie-inkomsten vermindert. Hierdoor ontstaat druk om de premies verder te verhogen, wat de cyclus opnieuw start. Hierdoor ontstaat een balancerende feedbackloop (B2).

4.1.4 Schuldenproblematiek

Schuldenproblematiek drukt zwaar op het besteedbaar inkomen van huishoudens op Curaçao. Zes van de 20 respondenten noemen financieel analfabetisme als oorzaak van armoede. De overheid onderneemt weinig actie om dit aan te pakken, ondanks dat financiële ongeletterdheid vooral kwetsbare bevolkingsgroepen belemmert in hun economische vooruitgang (Wiersma, 2023). Financiële geletterdheid is essentieel om risicovol financieel gedrag te voorkomen. Mensen met beperkte financiële kennis nemen vaak risicovolle schulden aan zonder inzicht in rente, waardoor ze snel in problemen komen. Een adviseur bij de Sociaal-Economische Raad noemt dit een groot probleem: "Mensen zitten met schuldenproblematieken, maar ze hebben het niet door."

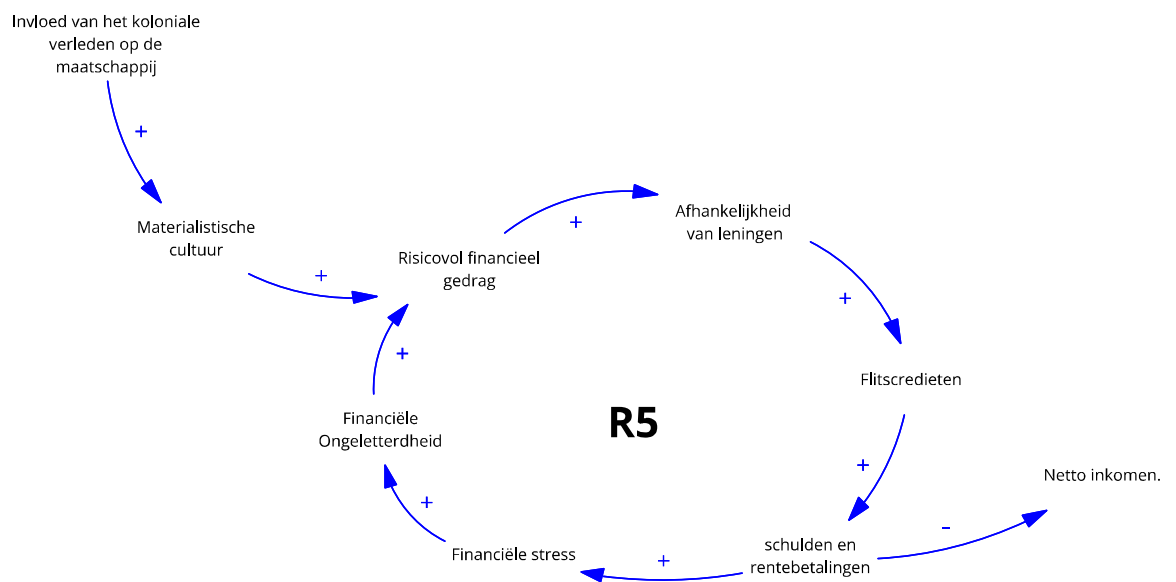
De Senior Partner Strategie bij Deloitte wijt dit gedrag deels aan een materialistische cultuur met wortels in de koloniale geschiedenis. Volgens hem voelen veel mensen een recht op luxe: "Financieel gezien hebben mensen vaak een korte-termijnvisie. Men geeft het geld nu uit en we willen nu naar een feestje, we willen nu die telefoon hebben, we willen nu de mooiste auto met de breedste banden." Dit sentiment wordt bevestigd door een voormalig manager bij het ministerie van Onderwijs en een onderzoeker bij de CBCS: "Van elke gulden die men verdient ging er bijna 80 cent, dus bijna 80%, naar afbetalingen van persoonlijke leningen, voor consumptieve doeleinden, dus gewoon voor het lekkere leven."

Om luxe te bekostigen, nemen mensen vaak leningen bij alternatieve financiële diensten zoals flitskredieten. Dit geldt ook voor onverwachte financiële tegenvallers. Een juriste bij de Curaçaose Ombudsman geeft een voorbeeld: "Wanneer er een lekkage is en de huisbaas een boete oplegt vanwege eigen risico, moeten er vaste termijnen worden gehanteerd om deze boete te betalen. Iemand met een laag inkomen, die ook nog kinderen heeft om voor te zorgen, kan dit vaak niet betalen. Deze persoon staat dan voor de keuze om te lenen. Omdat hij echter zo weinig verdient, zal de bank waarschijnlijk geen lening verstrekken. Hierdoor is hij genoodzaakt om naar een woekeraar te gaan. Deze woekeraar rekent hoge rentes, waardoor de

persoon in een vicieuze cirkel van schulden terechtkomt. Hij probeert de boete af te lossen, maar door de hoge rentekosten blijft de schuld groeien."

Wiersma (2023) benadrukt dat financiële stress en schulden een negatieve invloed hebben op de geestelijke en lichamelijke gezondheid. Dit wordt bevestigd door een bestuurskundige: "De hersenen van mensen kunnen zich door financiële stress minder goed ontwikkelen, waardoor mensen geen goede beslissingen kunnen nemen." Een andere onderzoeker wijst op de theorie van schaarste van Mullainathan en Shafir (2023), die stelt dat mensen in armoede door constante financiële stress cognitief vermogen verliezen. Mensen met financiële problemen hebben niet inherent minder capaciteiten, maar kunnen financiële gevolgen vaak minder goed overzien.

Op Curaçao leidt schuldenproblematiek vooral door financieel analfabetisme tot risicovol financieel gedrag en hoge schulden zonder inzicht in rente. Mensen kiezen vaak voor afbetalingssystemen voor luxegoederen, wat hun schuldenlast vergroot. Onverwachte uitgaven dwingen lage inkomensgroepen te lenen bij woekeraars door afwijzing van banken, wat hoge rentes en een vicieuze cirkel van schulden veroorzaakt. Deze financiële stress vermindert het cognitief vermogen en de geestelijke gezondheid, wat resulteert in nog slechtere financiële beslissingen. Hierin is een reinforcing feedbackloop terug te zien, in R5.

Figuur 6: Systeemgebied schuldenproblematiek

4.2 Systeemdynamieken

In het beleid van de overheid van Curaçao zijn een aantal dynamieken die beschreven zijn in het theoretisch kader van dit onderzoek terug te vinden. In deze paragraaf worden de beleidsmaatregelen die uit de interviews en document-analyse zijn geïdentificeerd geanalyseerd aan de hand van de theorie over systeemdynamiek te weten, onbedoelde neveneffecten, tijdsvertraging en padafhankelijkheid.

4.2.1 Ontslagsysteem

Een voorbeeld van een onbedoeld neveneffect is te zien in het beleid van de overheid van Curaçao op de arbeidsmarkt. Het verouderde ontslagsysteem, bedoeld om werknemers te beschermen, maakt het moeilijk om niet-productieve werknemers te ontslaan. Hierdoor wordt een mechanisme in stand gehouden waarbij arbeidsproductieve werknemers niet fatsoenlijk worden gecompenseerd voor hun inspanning. Het gebrek aan incentives om arbeidsproductiviteit te verhogen, leidt tot een laag productiviteitsniveau. En omdat de arbeidsproductiviteit laag is, kunnen de lonen niet stijgen. Omdat voor de arbeidsproductiviteit ook de grote informele economie een rol speelt, en werknemers vaak niet het menselijk kapitaal hebben om de arbeidsproductiviteit te doen stijgen, ontstaat er een mechanisme waarbij dit beleid kan leiden tot een verhoging van armoede.

Vanwege het verouderde ontslagsysteem groeit de informele economie waardoor niet alleen de minimumlonen niet kunnen stijgen, maar er ook minder premie-inkomsten komen bij de Sociale Verzekeringsbank waardoor sociale uitkeringen zoals de AOV niet kan worden geïndexeerd, waardoor het inkomen van ouderen niet kan stijgen. Het ontslagsysteem van Curaçao, dat bedoeld was om armoede te voorkomen door mensen zekerheid te geven over hun baan en inkomsten, heeft een feedbackloop gecreëerd die in het huidige systeem armoede juist vergroot.

4.2.2 Ziekteregeling

Ook de ziekteregeling op Curaçao is een voorbeeld van een onbedoeld neveneffect. Deze regeling kost de overheid van Curaçao veel geld, en haalt incentives weg voor werkgevers om hun werknemers gezond te houden. Hoewel het hoogstwaarschijnlijk de intentie is vanuit de overheid van Curaçao om met dit beleid de werkgevers en werknemers te beschermen tegen hoge ziektekosten is het onbedoelde gevolg dat de arbeidsproductiviteit erg laag ligt. Uit de geïdentificeerde feedbackloop B1 blijkt, dat door de lage arbeidsproductiviteit er ook minder investeringscapaciteit is vanuit werkgevers om de arbeidsproductiviteit te verhogen. Dit leidt

tot een laag minimumloon en daarmee kan de armoede minder goed worden tegengegaan. Dit gaat gepaard met een vergroting van de informele economie wat ertoe leidt dat de AOV niet wordt geïndexeerd waardoor de inkomens van ouderen stagneert.

Ook bij de ziekteregeling zien we dat het beleid, dat oorspronkelijk was bedoeld om zekerheid te bieden aan zowel werkgevers als werknemers, ervoor zorgt dat er een vangnet is voor werknemers die ziek worden. Door interactie met feedbackloops heeft dit beleid echter ook onbedoelde neveneffecten. Deze omvatten een verminderde arbeidsproductiviteit, wat leidt tot minder inkomsten voor werknemers. Dit maakt het moeilijker om bijvoorbeeld de minimumlonen te verhogen of meer premie-inkomsten te genereren, die nodig zijn om de AOV te verhogen.

4.2.3 Omslagstelsel

Ook in het systeem van sociale verzekeringen en premies zijn onbedoelde neveneffecten van beleid zichtbaar. Het beleid van een omslagstelsel leidt ertoe dat de hoogte van de sociale verzekeringen, zoals de AOV, wordt bepaald door de premie-inkomsten. In een land met een formele economie waarin het grootste deel van de beroepsbevolking bijdraagt aan de sociale premies, is dit mogelijk. Echter, de combinatie van vergrijzing en de grote informele economie zorgt ervoor dat de premie-inkomsten vanuit werknemers niet voldoende zijn om de AOV naar het niveau van het bestaansminimum te brengen.

Omdat de sociale verzekeringen door het omslagstelsel niet kunnen worden bekostigd uit andere bronnen, zoals de mogelijke toekomstige invoering van een BTW-stelsel, kunnen de sociale verzekeringen niet stijgen. Dit heeft als gevolg dat de inkomsten van mensen met een sociale verzekering de afgelopen jaren niet konden worden geïndexeerd. Bovendien leidt dit beleid ertoe dat de informele economie toeneemt, wat ook weer gevolgen heeft voor de arbeidsproductiviteit en daarmee de minimumlonen.

Het beleid van het omslagstelsel zou kunnen werken in een overwegend formele economie, maar het heeft ongewenste neveneffecten in een economie met een grote informele sector. Dit leidt ertoe dat de inkomensongelijkheid juist toeneemt.

4.2.4 Instructietaal in het onderwijs

Vanwege de koloniale geschiedenis is het een taboe geworden om over de instructietaal te praten in de context van beleid. Door de kleinschaligheid van het Papiaments en het beperkte aantal bronnen, zoals leesboeken, is het taalniveau van kinderen in het primair onderwijs achteruitgegaan. Dit heeft geleid tot taalachterstanden in grotere talen zoals Nederlands en

Engels. Dit beïnvloedt niet alleen het menselijk kapitaal waarmee leerlingen de arbeidsmarkt betreden, maar creëert ook een zelfversterkend effect. Studenten aan de lerarenopleiding hebben vaak een taalachterstand, wat leidt tot een hoge uitvalratio. Dit resulteert in lerarentekorten en verslechterde onderwijskwaliteit. Daarnaast is het taalniveau van afgestudeerde docenten vaak laag, wat de onderwijskwaliteit verder ondermijnt.

De dynamiek van deze situatie kan beter worden omschreven als een negatieve variant van padafhankelijkheid, waarin het systeem zichzelf vastzet in een neerwaartse spiraal. Hoewel het begrijpelijk is dat na een lange emancipatiestrijd het Papiaments de instructietaal is geworden, heeft dit geleid tot een daling van het taalniveau en het niveau van andere vakken. De verankering van het koloniale verleden, manifesteert zich als een sterk identiteitsgevoel, waardoor verandering van het systeem moeilijk is. Dit heeft geleid tot een lock-in effect (Gerrits & Marks, 2008), waarbij de instructietaal het gevoel van identiteit weerspiegelt, maar tevens het onderwijssysteem gevangenhoudt in een vicieuze cirkel van dalende kwaliteit. In plaats van de positieve terugkoppeling, zien we hier een negatieve terugkoppeling die de situatie verergert en het moeilijk maakt om uit deze neerwaartse spiraal te breken.

Een onbedoeld neveneffect van de instructietaal is de opkomst van private onderwijsinstellingen. Doordat het onderwijs de afgelopen jaren achteruit is gegaan zijn er steeds meer particuliere schoolinstellingen die onderwijs in het Nederlands aanbieden. Dit vergroot de kansenongelijkheid, zo benoemt een medewerker bij de Centrale Bank van Curaçao en Sint-Maarten, “langzamerhand zie je dat meer privéscholen komen, omdat ouders dan zeggen van, ik kan het betalen, ik ga het betalen. Maar ook op andere scholen, sommige ouders uit wat hogere-inkomensgroepen kunnen bijles betalen. Omdat de kwaliteit achteruitgaat, juist die groepen die zeggen van oké, dan breng ik mijn kind naar een privéschool.”

4.2.5 Ontbreken onderwijsvisie

Meerdere respondenten in het onderzoek gaven aan dat het op Curaçao ontbreekt aan een eenduidige onderwijsvisie. Met een arbeidsmarkt die voor een groot deel afhankelijk is van een beperkt aantal sectoren, is de vraag vanuit de arbeidsmarkt specifiek. Door het wegvallen van sectoren zoals de olieraffinaderij en een deel van de financiële sector, is het aantal sectoren nog kleiner geworden. Het onderwijsbeleid is gebaseerd op de situatie van voor het verdwijnen van die sectoren, waardoor opleidingen voorbereiden op banen die niet meer bestaan. Door gebrek aan planning en human resource management vindt de aansluiting tussen de arbeidsmarkt en het onderwijs ad hoc plaats. Door weinig communicatie tussen werkgevers en het onderwijs,

en de houding van de Raad voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, sluiten beroepsopleidingen niet aan bij de arbeidsmarkt.

Er is een neiging om bij het aanpakken van de misalignment tussen onderwijs en arbeidsmarkt te focussen op vervolgopleidingen. Zoals een respondent in de onderwijsadvisering aangeeft, wordt er vaak pas actie ondernomen wanneer jongeren de arbeidsmarkt betreden, wat te laat is. De input, oftewel de vraag naar studenten die een opleiding volgen voor een baan die in dat tijdperk bestaat kan significant verschillen met het tijdperk waarin mensen die hun diploma hebben gehaald op de arbeidsmarkt komen. Daaruit valt op te maken dat het hierbij gaat om een tijdvertragende werking.

4.2.6 Aantrekken casino-branche

De effecten van het kolonialisme worden ook duidelijk in de materialistische cultuur van Curaçao. Zoals benoemd, leeft het gevoel dat het nu ‘onze’ tijd is, wat invloed heeft op de financiële keuzes van de bevolking. Mede daardoor ontstaat een zelfversterkend effect waardoor risicovolle financiële beslissingen ertoe leiden dat mensen afhankelijk worden van leningen. Het gevolg is dat veel mensen financiële stress ervaren waardoor mensen nog minder goed de financiële gevolgen kunnen overzien. Daardoor zijn veel mensen afhankelijk van leningen en bijbehorende woekerrentes. Hierdoor daalt het besteedbaar inkomen en wordt de inkomensongelijkheid groter.

In plaats van beleid te voeren om de schuldenproblematiek aan te pakken, zoals het invoeren van een nu nog ontbrekende schuldsaneringswet, kiest de huidige regering ervoor om juist investeerders in de casino-branche aan te trekken. Dit beleid, in combinatie met een bevolking waar overmatig veel schulden zijn, kan ertoe leiden dat mensen in nog grotere financiële problemen komen. Hoewel dit beleid op de korte termijn werkgelegenheid kan creëren kan het ook onbedoelde neveneffecten vergroten.

4.3 Synthese

Uit de analyse van de vier systeemgebieden (onderwijs, arbeidsmarkt, sociale verzekeringen en schuldenproblematiek) blijkt dat beleidsweerstand op verschillende manieren bijdraagt aan de inkomensongelijkheid op Curaçao. Deze beleidsweerstand manifesteert zich in vertraagd beleid, verdund beleid en verslagen beleid (Gooyert et al., 2016). Hieronder wordt beschreven hoe deze vormen van beleidsweerstand zich voordoen en hoe de verschillen tussen hoge en lage inkomensgroepen hierdoor wordt vergroot.

4.3.1 Beleidsweerstand

Beleidsweerstand op Curaçao, die zich manifesteert in de vorm van vertraagd, verdund en verslagen beleid, speelt een cruciale rol in de toenemende inkomensongelijkheid. Beleidsweerstand ontstaat uit de dynamiek die in complexe systemen plaatsvindt zoals onbedoelde (neven)effecten, tijdsvertraging en padafhankelijkheid. Die dynamiek manifesteert zich in beleidsweerstand waarin het beleidsdoel wordt vertraagd, verdund of verslagen.

Vertraagd beleid treedt op wanneer het effect van beleidsmaatregelen worden vertraagd door reacties van het systeem. Het vertraagde effect van het ontbreken van een samenhangende onderwijsvisie is duidelijk zichtbaar in de aansluiting tussen onderwijs en de arbeidsmarkt. Veranderingen hebben vaak tijd nodig om door het systeem te verspreiden en effect te hebben (Bala et al, 2017). Wanneer er geen beleid is om het onderwijs en de arbeidsmarkt op elkaar af te stemmen, wordt dit effect pas later zichtbaar. Dit levert problemen op wanneer de arbeidsmarkt verandert. Het effect van het ontbreken van beleid wordt duidelijk wanneer blijkt dat afgestudeerden niet beschikken over het benodigde menselijk kapitaal, waardoor hun arbeidsproductiviteit laag blijft. De dynamiek van tijdsvertraging zorgt ervoor dat de huidige doelstellingen van onderwijsbeleid pas later effect hebben, wanneer deze doelstellingen mogelijk niet meer relevant zijn. Het ontbreken van een samenhangende onderwijsvisie versterkt dit probleem, omdat er geen vooruitzicht is op toekomstige sectoren waar werkgelegenheid zal zijn. Jongeren die de arbeidsmarkt betreden zonder relevante vaardigheden worden gedwongen om laagbetaalde banen te accepteren. Dit beperkt hun economische vooruitgang en vergroot de inkomensongelijkheid omdat zij niet dezelfde kansen hebben als degenen die wel goed zijn opgeleid voor de huidige arbeidsmarktbehoeften. Zonder een duidelijke visie op de toekomstige behoeften van de arbeidsmarkt, blijven onderwijsinstellingen vasthouden aan verouderde curricula die niet inspelen op nieuwe sectoren en technologieën. Dit belemmert de economische mobiliteit en vergroot de kloof tussen verschillende inkomensgroepen.

Verdund beleid treedt op wanneer beleidsmaatregelen hun impact verliezen door reacties van het systeem zelf. Dit is zichtbaar in het omslagstelsel voor sociale verzekeringen. Het doel van het omslagstelsel is om sociale zekerheid te bieden aan gepensioneerden, maar het beleid leidt ertoe dat de premies voor de AOV volledig door de werkende bevolking moeten worden gedekt. Dit leidt tot hoge premielasten, wat een onbedoeld neveneffect is. Deze hoge premielasten ontmoedigen formele werkgelegenheid omdat bedrijven en werknemers de hoge kosten willen

vermijden. Hierdoor verschuiven veel mensen naar de informele economie, waar geen premies worden betaald.

Doordat er minder mensen in de formele economie werken en dus minder premies worden afgedragen, dalen de totale premie-inkomsten. Deze lagere premie-inkomsten maken het moeilijk om sociale uitkeringen, zoals de AOV, te verhogen. Het beleid verliest hierdoor zijn impact omdat het niet langer in staat is om voldoende financiële middelen te genereren voor het beoogde doel van sociale zekerheid. Lage premie-inkomsten en hoge premielasten vormen samen een vicieuze cirkel: hoge lasten leiden tot minder formele werkgelegenheid, wat leidt tot lagere premie-inkomsten, wat op zijn beurt weer leidt tot de noodzaak van hoge premielasten.

Dit verdunde effect van beleid draagt bij aan de toenemende inkomensongelijkheid, omdat lage inkomensgroepen disproportioneel worden belast door de hoge premielasten, en tegelijkertijd de AOV niet omhoog kan waardoor veel mensen die afhankelijk zijn van de AOV onder het bestaansminimum leven. Deze onbedoelde neveneffecten laten zien hoe beleid, ondanks goede intenties, de oorspronkelijke doelstellingen kan ondermijnen en zelfs verergeren. De interactie tussen het beleid en het systeem veroorzaakt dus een verlies van impact, doordat het beleid zichzelf tegenwerkt en een neerwaartse spiraal creëert.

Een andere vorm van beleidsweerstand die het beleidsdoel verdunt, is het aantrekken van investeringen in de casino-branche. Dit lijkt op korte termijn werkgelegenheid te creëren, maar kan op lange termijn financiële problemen verergeren. De materialistische cultuur, gevoed door het koloniale verleden, leidt tot risicovolle financiële beslissingen en hoge schulden. Deze cultuur is een voorbeeld van padafhankelijkheid, waarin historische en culturele factoren invloed blijven uitoefenen op het huidige gedrag. Dit beleid draagt bij aan de vicieuze cirkel van financiële stress en schulden, wat de inkomensongelijkheid verder vergroot. Hoge rentelasten beperken het besteedbaar inkomen van lage inkomensgroepen, waardoor hun economische vooruitzichten verslechteren. Het effect van het beleid om investeerders aan te trekken, wordt door het ontbreken van beleid om mensen met schulden te helpen verdund, omdat er enerzijds weliswaar banen bijkomen, maar anderzijds ook een grotere stimulans is voor mensen om financieel ondoordachte keuzes te maken. Hierdoor is er een grote kans dat mensen er in inkomen alsnog op achteruitgaan. Het verbeteren van de economie wordt dus verdund doordat de structurele problematiek van schulden en financiële stress blijft bestaan en wordt versterkt door historische invloeden en culturele padafhankelijkheid.

Verslagen beleid verwijst naar beleidsmaatregelen die niet alleen falen om het gewenste resultaat te bereiken, maar zelfs contraproductieve effecten hebben.

Het ontslagsysteem illustreert verslagen beleidsweerstand. Dit systeem, oorspronkelijk bedoeld om werknemers te beschermen, faalt in zijn doel en heeft zelfs contraproductieve effecten door onbedoelde neveneffecten. Deze onbedoelde neveneffecten omvatten het behouden van niet-productieve werknemers, wat leidt tot een daling in de algemene arbeidsproductiviteit. Daarnaast zorgt de moeilijkheid om werknemers te ontslaan ervoor dat werkgevers minder mogelijkheden hebben om in productiviteit verhogende maatregelen te investeren. In plaats van armoede te voorkomen, versterkt het systeem armoede doordat de lage arbeidsproductiviteit leidt tot stagnatie van lonen. Hierdoor groeit de informele economie, omdat mensen op zoek gaan naar alternatieve inkomstenbronnen. Dit alles draagt bij aan dalende premie-inkomsten, wat de indexering van de AOV belemmert. Het beleid veroorzaakt zo onbedoeld meer armoede, wat kenmerkend is voor verslagen beleidsweerstand.

Het toepassen van Papiaments als instructietaal heeft als doel om de culturele identiteit te versterken en de leerprestaties te bevorderen door onderwijs in de moedertaal. Echter, door het beperkte aantal bronnen in het Papiaments is het taalniveau van leerlingen gedaald, wat leidt tot slechtere onderwijsprestaties en hogere uitvalratio's in de lerarenopleiding. Dit verslagen beleid heeft geleid tot een vicieuze cirkel van dalende onderwijskwaliteit en inkomensongelijkheid, omdat leerlingen met een diploma niet goed voorbereid zijn op de arbeidsmarkt. Hierdoor blijft het menselijk kapitaal laag en wordt de economische mobiliteit van lage inkomensgroepen beperkt. De dynamiek van padafhankelijkheid speelt hierbij een cruciale rol: historische beslissingen en de diepe verankering van het Papiaments in het onderwijsbeleid maken het moeilijk om van koers te veranderen, ondanks de negatieve gevolgen. Hierdoor blijft het systeem gevangen in een neerwaartse spiraal, waarbij eerdere beleidskeuzes de mogelijkheden voor effectieve hervormingen beperken en de inkomensongelijkheid verder vergroten.

De huidige ziekteregeling op Curaçao heeft tot doel om werknemers te beschermen tegen de gevolgen van ziekte, maar leidt tot een lage arbeidsproductiviteit. Dit beleid haalt incentives weg voor werkgevers om te investeren in de gezondheid van hun werknemers, waardoor het aantal ziektedagen hoog is en daarmee de arbeidsproductiviteit laag blijft. De onbedoelde neveneffecten van dit beleid, zoals een hoge ziektefrequentie en lage motivatie bij werkgevers om te investeren in preventieve gezondheidsmaatregelen, dragen bij aan de lage arbeidsproductiviteit. Dit verslagen beleid zorgt ervoor dat de minimumlonen niet stijgen en de inkomensongelijkheid toeneemt. Laagbetaalde werknemers hebben minder mogelijkheden om

te investeren in hun eigen gezondheid en ontwikkeling, wat hun economische vooruitzichten beperkt. Hierdoor wordt een vicieuze cirkel van lage productiviteit en hoge inkomensongelijkheid in stand gehouden, versterkt door de onbedoelde neveneffecten van het beleid.

5. Aanbevelingen

De aanbevelingen uit dit onderzoek richtten zich aan de Sociaal-Economische Raad (SER). De SER kan deze aanbevelingen als standpunt innemen om bij adviesverzoeken die gerateerd zijn aan beleidsonderwerpen. Daarnaast kan de SER op basis van deze aanbevelingen ook een ongevraagd advies uitbrengen naar de verschillende departementen om deze aanbevelingen te implementeren.

Om de inkomensongelijkheid op Curaçao te verkleinen, kunnen verschillende beleidsaanpassingen worden aanbevolen aan de overheid.

Ten eerste, het huidige ontslagstelsel, ontworpen om werknemers te beschermen, heeft onbedoeld geleid tot lagere arbeidsproductiviteit. Om dit probleem aan te pakken, is een hervorming van het ontslagstelsel noodzakelijk. Het ontslagproces moet worden geflexibiliseerd om het voor werkgevers eenvoudiger te maken niet-productieve werknemers te ontslaan, terwijl tegelijkertijd de rechten van productieve werknemers beschermd blijven.

Ten tweede, de ziekteregeling op Curaçao, die bedoeld is om werknemers te beschermen tegen de gevolgen van ziekte, heeft geleid tot hoge kosten voor de overheid en lage arbeidsproductiviteit. Om dit te verbeteren, moeten preventieve gezondheidsprogramma's bij werkgevers worden gestimuleerd. Werkgevers kunnen worden aangemoedigd te investeren in de gezondheid van hun werknemers door belastingvoordelen en subsidies voor gezondheidsprogramma's te bieden. Daarnaast moet de ziekte-uitkeringsregeling worden hervormd om de verantwoordelijkheid van werkgevers voor kortdurende ziekteverzuimkosten te verhogen, wat hen zal stimuleren te investeren in betere arbeidsomstandigheden en preventieve maatregelen.

Ten derde, het omslagstelsel voor sociale verzekeringen veroorzaakt onbedoelde neveneffecten. Omdat de Algemene Ouderdomsverzekering (AOV) volledig wordt gefinancierd door premies van de werkende bevolking, leidt dit tot hoge premielasten. Dit ontmoedigt formele werkgelegenheid en stimuleert de groei van de informele economie, wat de premie-inkomsten verlaagt en het moeilijk maakt om sociale uitkeringen te verhogen. Het

omslagstelsel moet worden herzien om financiering uit andere bronnen mogelijk te maken, zoals een toekomstig BTW-stelsel, waardoor de sociale verzekeringen kunnen worden geïndexeerd en de inkomensongelijkheid kan worden verminderd.

Daarnaast moet het onderwijsbeleid worden hervormd om beter aan te sluiten op de behoeften van de arbeidsmarkt. Het ontbreken van een samenhangende onderwijsvisie en het gebruik van Papiaments als instructietaal heeft geleid tot een lagere leesvaardigheid en slechtere aansluiting van afgestudeerden op de arbeidsmarkt. Om dit probleem aan te pakken, moet een dynamische onderwijsvisie worden ontwikkeld die meegaat met veranderingen op de arbeidsmarkt. De talenkwestie is een gevoelig onderwerp op Curaçao wat het lastig maakt om hier een concrete beleidsaanbeveling voor te voeren. Het zou goed zijn als de discussie zou worden aangewakkerd welke taal de instructietaal zou moeten zijn en dit onderzoek te gebruiken als input voor die discussie.

Tot slot moet de schuldenproblematiek worden aangepakt. De huidige focus op het aantrekken van investeringen in de casino-branche, gecombineerd met een bevolking met hoge schulden, kan op lange termijn financiële problemen verergeren. In plaats daarvan moet de overheid beleid voeren om de schuldenproblematiek aan te pakken, zoals het invoeren van een schuldsaneringswet.

6. Discussie

Dit onderzoek schetst een holistisch beeld van inkomensongelijkheid, waarbij benadrukt wordt dat inkomensongelijkheid niet uitsluitend door economische factoren wordt vergroot. Door inkomensongelijkheid als een complex systeem te benaderen, waarin verschillende factoren met elkaar verbonden zijn, wordt een dieper inzicht verkregen in de onderlinge afhankelijkheid en de feedbackmechanismen die zelfversterkende of balancerende effecten in stand houden.

Uit de interviews met respondenten en documentanalyse blijkt dat niet-economische factoren zoals onderwijs en het fiscale stelsel significante invloed hebben op economische factoren zoals arbeidsproductiviteit en minimumlonen. Dit inzicht werd mogelijk gemaakt door een visuele weergave van het systeem te creëren, die het mogelijk maakte om de interacties tussen diverse systeemgebieden te zien. Zo werd duidelijk hoe het onderwijssysteem en fiscale beleid de arbeidsproductiviteit en loonontwikkeling beïnvloeden.

De dynamiek binnen complexe systemen, zoals onbedoelde neveneffecten, tijdsvertraging en padafhankelijkheid, heeft grote gevolgen voor de effectiviteit van beleid. Deze dynamiek kan ertoe leiden dat wanneer de overheid beleid implementeert er

beleidsweerstand optreedt. Dit wordt zichtbaar wanneer beleid vertraagd, verdund of geheel verslagen wordt, en daardoor niet de beoogde effecten bereikt. Deze beleidsweerstand komt voort uit hoe het beleid interacteert met het complexe systeem.

Dit onderzoek draagt bij aan de wetenschappelijke literatuur door inkomensongelijkheid te benaderen als een complex systeem, in plaats van het te isoleren van andere systeemgebieden. Het biedt een rijker beeld hoe inkomensongelijkheid verklaard kan worden die niet direct in een louter economisch perspectief naar voren zou komen.

Dit bredere perspectief biedt daarnaast waardevolle inzichten voor het ontwikkelen van effectiever beleid dat rekening houdt met de onderlinge afhankelijkheden en dynamieken binnen het systeem.

De belangrijkste methodologische beperkingen van dit onderzoek omvatten de identificatie van factoren, subjectiviteit en generaliseerbaarheid van het onderzoek. De beperking tot slechts 40 van de 178 geïdentificeerde factoren houdt in dat bepaalde systeemgebieden en potentiële invloeden buiten beschouwing zijn gelaten, wat de volledigheid van de analyse kan beperken. De selectie van deze factoren was deels gebaseerd op intuïtie, wat heeft geleid tot subjectiviteit en mogelijke vertekening van de onderzoeksresultaten. Daarnaast is de interpretatie van de verkregen data sterk afhankelijk van de subjectieve percepties van de respondenten, wat de objectiviteit van de bevindingen kan beïnvloeden. Deze beperkingen beperken de representativiteit en generaliseerbaarheid van de resultaten en onderstrepen de noodzaak voor verdere, meer uitgebreide studies om een volledig beeld te krijgen van de dynamieken en factoren die inkomensongelijkheid op Curaçao beïnvloeden.

Suggesties voor Vervolgonderzoek: Voor toekomstig onderzoek is het essentieel om kwantitatieve analyses toe te voegen om de kwalitatieve bevindingen te verifiëren en aan te vullen. Longitudinaal onderzoek kan helpen om de effecten van beleidsveranderingen op lange termijn te volgen. Het is ook belangrijk om bredere steekproeven te gebruiken die meer sectoren en demografische groepen omvatten. Daarnaast zou vervolgonderzoek zich kunnen richten op specifieke beleidsinterventies, zoals de impact van een ander talenbeleid in het onderwijs of de invoering van een schuldsaneringswet, om hun effectiviteit in het verminderen van inkomensongelijkheid te beoordelen. Tot slot, zouden vergelijkende studies met andere eilanden of landen met soortgelijke economische structuren waardevolle inzichten kunnen bieden

7. Conclusie

De centrale vraag van het onderzoek richt zich op de beleidsweerstand die ontstaat binnen het systeem van inkomensongelijkheid op Curaçao. Beleidsweerstand kan optreden door systeemdynamieken zoals onbedoelde neveneffecten, tijdsvertraging en padafhankelijkheid, die de effectiviteit van beleid ondermijnen of zelfs contraproductieve effecten veroorzaken.

De eerste deelvraag onderzoekt welke systeemdynamieken de relatief grote inkomensongelijkheid op Curaçao verklaren. De analyse wijst uit dat onderling verbonden factoren binnen het onderwijs, de arbeidsmarkt, sociale verzekeringen en schuldenproblematiek allemaal bijdragen aan de inkomensongelijkheid. Een belangrijke dynamiek is het fenomeen van onbedoelde neveneffecten. Het onderwijs sluit bijvoorbeeld niet goed aan op de arbeidsmarkt, wat leidt tot lage arbeidsproductiviteit en lage lonen. Dit wordt verergerd door een gebrekkige onderwijsvisie en het gebruik van Papiaments als instructietaal, wat de leesvaardigheid en academische prestaties van leerlingen belemmert.

Daarnaast speelt tijdsvertraging een cruciale rol. Beleidsmaatregelen in het onderwijs hebben vaak een lange tijd nodig om effect te hebben. Wanneer het beleid eindelijk effect heeft, kan de situatie op de arbeidsmarkt al veranderd zijn, waardoor de doelstellingen van het beleid niet langer relevant zijn. Dit betekent dat de arbeidsmarktbehoeften en de vaardigheden van de afgestudeerden niet synchroon lopen, wat resulteert in een lagere arbeidsproductiviteit en inkomensongelijkheid.

Ten slotte draagt padafhankelijkheid bij aan de inkomensongelijkheid. Historische beslissingen en culturele factoren beïnvloeden het huidige beleid en maken het moeilijk om van koers te veranderen. Het gebruik van Papiaments als instructietaal, bijvoorbeeld, is diep verankerd in de culturele identiteit, ondanks de negatieve impact op de leesvaardigheid en academische prestaties. Deze padafhankelijkheid belemmert effectieve hervormingen in het onderwijs en draagt zo bij aan de voortdurende inkomensongelijkheid.

De tweede deelvraag richt zich op de invloed van overheidsbeleid op de dynamiek die tot inkomensongelijkheid leidt. Het onderzoek toont aan dat verschillende beleidsmaatregelen onbedoelde neveneffecten hebben die de inkomensongelijkheid doen vergroten. Het verouderde ontslagstelsel maakt het moeilijk om niet-productieve werknemers te ontslaan, wat leidt tot lage arbeidsproductiviteit en stagnatie van lonen. De ziekteregeling neemt incentives weg voor werkgevers om de gezondheid van werknemers te verbeteren, wat

resulteert in hoge ziektekosten en lage arbeidsproductiviteit. Het omslagstelsel voor sociale verzekeringen leidt tot hoge premielasten voor werkenden, wat de groei van de informele economie bevordert en de inkomens van ouderen onder het bestaansminimum houdt.

De derde deelvraag onderzoekt hoe beleidsweerstand optreedt waardoor inkomensongelijkheid toeneemt. De analyse toont aan dat beleidsweerstand zich manifesteert in de vorm van vertraagd, verdund en verslagen beleid. Vertraagd beleid, zoals het ontbreken van een samenhangende onderwijsvisie, leidt tot een slechte aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, waardoor afgestudeerden niet direct inzetbaar zijn. Verdund beleid, zoals het omslagstelsel voor sociale verzekeringen, verliest zijn impact door reacties van het systeem zelf, wat de informele economie vergroot en premie-inkomsten verlaagt. Verslagen beleid, zoals het ontslagsysteem en de ziekteregeling, bereikt niet alleen niet de gewenste resultaten, maar heeft zelfs contraproductieve effecten die de inkomensongelijkheid vergroten.

In conclusie, het onderzoek benadrukt dat inkomensongelijkheid op Curaçao niet alleen door economische factoren wordt veroorzaakt, maar door een complex samenspel van factoren binnen verschillende systeemgebieden. Beleidsweerstand die optreedt in het complexe systeem speelt een cruciale rol in het verergeren van de inkomensongelijkheid door de dynamiek van onbedoelde neveneffecten, tijdsvertraging en padafhankelijkheid. Om inkomensongelijkheid effectief aan te pakken, moet de overheid rekening houden met deze systeemdynamieken en geïntegreerde beleidsmaatregelen ontwerpen die de verschillende subsystemen beïnvloeden. Dit holistische perspectief biedt een rijker beeld van de oorzaken van inkomensongelijkheid en kan dienen als basis voor meer effectieve beleidsinterventies.

Bronnen

- Antonacopoulou, E., & Chiva, R. (2007). The Social Complexity of Organizational Learning: The Dynamics of Learning and Organizing. *Management Learning*, 38(3), 277–295. <https://doi.org/10.1177/1350507607079029>
- Bak-Piard, M. (2021). Nederlands in de Lerarenopleiding op Curaçao en Bonaire: Een onderzoek naar het ontwerp en de uitvoering van een programma Taalvaardigheid Nederlands. *Tilburg University Research Portal*.
[https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/nederlands-in-de-lerarenopleiding-op-cura%C3%A7ao-en-bonaire-een-onder](https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/nederlands-in-de-lerarenopleiding-op-cura%C3%A7ao-en-bonaire-een-onderzoek-naar-het-ontwerp-en-de-uitvoering-van-een-programma-taalvaardigheid-nederlands)
- Bala, B. K., Arshad, F. M., & Noh, K. M. (2017). System dynamics. In *Springer texts in business and economics*. <https://doi.org/10.1007/978-981-10-2045-2>
- Barnabè, F. (2011). A “system dynamics-based Balanced Scorecard” to support strategic decision making: Insights from a case study. *International Journal Of Productivity And Performance Management*.
https://www.researchgate.net/publication/241701732_A_system_dynamics-based_Balanced_Scorecard_to_support_strategic_decision_making_Insights_from_a_case_study
- Baxter, P., & Jack, S. (2008). Qualitative Case Study Methodology: Study Design and Implementation for Novice Researchers. *NSUWorks*.
<https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol13/iss4/2/>
- Clio and the Economics of QWERTY on JSTOR. (z.d.). www.jstor.org.
<https://www.jstor.org/stable/1805621>
- Crabolu, G., Font, X., & Eker, S. (2023). Evaluating policy complexity with Causal Loop Diagrams. *Annals Of Tourism Research*, 100, 103572.
<https://doi.org/10.1016/j.annals.2023.103572>
- Creswell, J.W. and Creswell, J.D. (2018) Research Design Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. *Sage, Los Angeles*. - *References - Scientific Research Publishing*. (z.d.).
<https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2895169>
- Europees Milieuagentschap. (2019). Doeltreffendheid hulpbronnen en afval. Geraadpleegd op 1 augustus 2024, van <https://www.eea.europa.eu>
- De Gooyert, V., Rouwette, E., Van Kranenburg, H., Freeman, E., & Van Breen, H. (2016). Sustainability transition dynamics: Towards overcoming policy resistance.

Technological Forecasting And Social Change, 111, 135–145.

<https://doi.org/10.1016/j.techfore.2016.06.019>

- Gerrits, L., & Marks, P. (2008). Complex bounded rationality in dyke construction. *Land Use Policy*, 25(3), 330–337. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2007.09.001>
- Ghaffarzadegan, N., Lyneis, J., & Richardson, G. P. (2010). How small system dynamics models can help the public policy process. *System Dynamics Review*, 27(1), 22–44. <https://doi.org/10.1002/sdr.442>
- Hans Vermaak (english). (2018, 3 januari). Using causal loop diagrams to deal with complex issues - Hans Vermaak (english). *Hans Vermaak (English) - English Website*. <https://hansvermaak.com/en/publicaties/nobody-has-all-the-answers-but-collectively-we-can-find-them/>
- Holland, J. H. (1998). Emergence From Chaos to Order. In *Oxford University Press eBooks*. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198504092.001.0001>
- Houghton, L. (2008). Generalization and systemic epistemology: Why should it make sense? *Systems Research And Behavioral Science*, 26(1), 99–108. <https://doi.org/10.1002/sres.929>
- Jervis, R. (2012). System effects revisited. *Critical Review*, 24(3), 393–415. <https://doi.org/10.1080/08913811.2012.767048>
- Meadows, D.H. (2008) Thinking in Systems A Primer. *Chelsea Green, White River Junction*. - References - *Scientific Research Publishing*. (z.d.). <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1693239>
- Mullainathan, S., & Shafir, E. (2013). Schaarste <https://www.mavenpublishing.nl/boeken/schaarste>
- Pierson, P. (1990). When Effect Becomes Cause: Policy Feedback and Political Change on JSTOR. *www.jstor.org*. <https://www.jstor.org/stable/2950710>
- Piketty, T. (2014). Capital in the Twenty-First Century: a multidimensional approach to the history of capital and social classes. *British Journal Of Sociology*, 65(4), 736–747. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12115>
- Smith, N. J., Bower, D., & Aritua, B. (2008). A Complexity Science Based Approach to Programme Risk Management. *ResearchGate*. https://www.researchgate.net/publication/303547306_A_Complexity_Science_Based_Approach_to_Programme_Risk_Management
- Sterman, J. D. (1994). Learning in and about complex systems. *System Dynamics Review*, 10(2–3), 291–330. <https://doi.org/10.1002/sdr.4260100214>

- Sterman, J. D. (2006). Learning from Evidence in a Complex World. *American Journal Of Public Health*, 96(3), 505–514. <https://doi.org/10.2105/ajph.2005.066043>
- Thomas, G., & Myers, K. (2015). The Anatomy of the Case Study. <https://methods.sagepub.com/book/the-anatomy-of-the-case-study>
- Turner, J. R., & Baker, R. M. (2019). Complexity Theory: An Overview with Potential Applications for the Social Sciences. *Systems*, 7(1), 4. <https://doi.org/10.3390/systems7010004>
- Vaandrager, D., & Marks, P. (2022). Disclosing Public Values: Citizens' Perspectives Based on Group Model Building. *Public Performance & Management Review*, 45(2), 282–307. <https://doi.org/10.1080/15309576.2022.2034655>
- Varekamp, I. (2012). Een toegankelijke dikke pil over methoden van onderzoek. *KWALON*, 17(3). <https://doi.org/10.5117/2012.017.003.060>
- Wiersma, J. (2023). *Unlocking the Key to a Better Life*. <https://doi.org/10.33612/diss.777945235>

Bijlage

Bijlage 1: Operationaliseringsschema

Categorie	Omschrijving	Meetbaar resultaat
Factoren en causale verbanden	Oorzaken van inkomensongelijkheid geïdentificeerd in interviews met respondenten om inzicht te krijgen in persoonlijke en professionele perspectieven.	Data gelabeld als factoren die inkomensongelijkheid beïnvloeden.
Factoren en causale verbanden	Oorzaken van inkomensongelijkheid geïdentificeerd in beleidsdocumenten en rapporten om officiële standpunten en analyses te begrijpen.	Data gelabeld als factoren die inkomensongelijkheid beïnvloeden.
Factoren en causale verbanden	Data werden gelabeld als factoren als ze direct of indirect invloed hadden op inkomensongelijkheid en konden fluctueren in waarde. Causale verbanden werden geïdentificeerd wanneer meerdere factoren door respondenten als oorzakelijk werden benoemd.	Data gelabeld als causale verbanden tussen factoren die inkomensongelijkheid beïnvloeden.
Systeemdynamiek	Onbedoelde (neven)effecten van beleid werden meetbaar gemaakt door beleidsmaatregelen te identificeren en te analyseren hoe deze interacteerden met andere systeemfactoren om feedbackloops te creëren. Vervolgens werd het effect van deze feedbackloops geëvalueerd.	Identificatie van feedbackloops en evaluatie van hun effecten in relatie tot beleidsintenties.
Systeemdynamiek	Tijdsvertraging werd geobserveerd door middel van analyses van respondentobservaties en documentanalyses, waarbij werd gekeken naar het vertraagde effect van beleidsinterventies in relatie tot de oorspronkelijke beleidsintenties.	Waarnemingen en analyses van vertraagde effecten van beleidsinterventies ten opzichte van de beleidsintenties.
Systeemdynamiek	Padafhankelijkheid werd geïdentificeerd door historische gebeurtenissen en beslissingen te analyseren die hebben geleid tot huidige trajecten, waarbij afwijkingskosten hoog zijn. Patronen van gedrag of acties die zich herhalen vanwege deze gebeurtenissen werden ook bestudeerd.	Identificatie van historische beslissingen en gedragspatronen die wijzen op padafhankelijkheid.
Beleidsweerstand	Vertraagde beleidsinterventies werden geanalyseerd door te kijken naar de tijdsperiode voordat de gewenste resultaten van interventies zichtbaar werden. Dit werd vergeleken met de oorspronkelijke beleidsintenties.	Analyse van de tijdsperiode voordat beleidsresultaten zichtbaar werden en vergelijking met beleidsintenties.
Beleidsweerstand	Verdunde beleidsinterventies werden onderzocht door te analyseren hoe de impact van beleidsmaatregelen werd verminderd door interactie met andere systeemfactoren en feedbackloops, waardoor de oorspronkelijke doelen niet volledig werden bereikt.	Analyse van de vermindering in impact van beleidsinterventies door interactie met systeemfactoren en feedbackloops.
Beleidsweerstand	Tenietgedane beleidsinterventies werden geïdentificeerd door te kijken naar situaties waarin interventies niet alleen geen effect hadden, maar zelfs contraproductieve resultaten opleverden, wat leidde tot een verergering van het oorspronkelijke probleem.	Analyse van situaties waarin beleidsinterventies contraproductieve resultaten opleverden en het oorspronkelijke probleem verergerden.

Bijlage 2: Informatie- en toestemmingsformulier

Informatieformulier

Introductie

Mijn naam is Rein Jas, masterstudent bestuurskunde aan de Erasmus Universiteit. Ik schrijf mijn scriptie over inkomensongelijkheid vanuit de Sociaal-Economische Raad op Curaçao. Het doel van het onderzoek is om een dieper inzicht te verkrijgen in de weerstand die optreedt bij het beleid dat de overheid voert om inkomensongelijkheid tegen te gaan. U kunt mij bereiken via rein.jas@outlook.com of via +31 621320473 als u vragen heeft of meer informatie wilt over het onderzoek.

Dataverzameling

De vragen gaan over factoren die inkomensongelijkheid op Curaçao verklaren, en over het beleid dat de overheid van Curaçao voert om de inkomensongelijkheid te verminderen. De interviews worden opgenomen en getranscribeerd, en vervolgens worden ze gecodeerd. Aan de hand van de codes wordt de data geanalyseerd.

Potentiële ongemakken en risico's

Er zijn geen fysieke, rechtelijke of economische risico's verbonden aan uw deelname in dit onderzoek. U bent niet verplicht om alle vragen te beantwoorden. Uw deelname is vrijwillig en kan op ieder moment beëindigd worden.

Vertrouwelijkheid en databescherming

De verzamelde data zullen worden gebruikt voor een geaggregeerde data-analyse en vertrouwelijke informatie of persoonlijke gegevens zullen niet worden gebruikt in de uitkomsten van het onderzoek. De antwoorden van respondenten worden anoniem verwerkt. Wel kunnen er verwijzingen naar de organisatie worden gedaan. Mocht u hier bezwaar tegen hebben kunt u dat in het toestemmingsformulier. De data zal worden opgeslagen op mijn school one-drive tot de masterscriptie is afgerond. Daarna worden alle data verwijderd.

Het delen van data

De data zullen enkel met de scriptiebegeleider van de Erasmus Universiteit en met de stagebegeleider van de Sociaal Economische Raad worden gedeeld met als het reden het onderzoeken en schrijven van mijn masterscriptie, wat verplicht is voor het voltooien van mijn studie aan de Erasmus School of Social and Behavioural Sciences, Erasmus Universiteit.

Vrijwillige deelname en individuele rechten

Uw deelname is vrijwillig en het is mogelijk om op ieder moment te stoppen. Tijdens uw deelname aan het onderzoek heeft u het recht om meer informatie over de dataverzameling en analyse te vragen. Daarnaast heeft u het recht om uw toestemming in te trekken en te vragen naar verwijdering van uw data voordat de dataset is geanonimiseerd of het manuscript is ingeleverd om gepubliceerd te worden. U kunt dit bewerkstelligen door contact op te nemen met mij.

Transcriberen middels AI

De interviews worden opgenomen via mijn telefoon met als doel om de interviews te transcriberen. Ik maak gebruik van een geavanceerd AI-programma, Transkriptor genaamd, om de transcripten te genereren. Voor het coderen gebruik ik het programma Atlas TI. Dit stelt mij in staat om nauwkeurige en snelle resultaten te leveren. Ik begrijp dat privacy belangrijk is, daarom deel ik de gegevens tijdelijk met Transkriptor, een vertrouwde en bewezen AI-generator. Als u echter bezwaar heeft tegen deze aanpak kunt u dat in het toestemmingsformulier aangeven.

Mocht u klachten hebben aangaande het verwerken van persoonlijke gegevens in dit onderzoek, neem dan gerust contact op met mij.

Toestemmingsformulier

Door het tekenen van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik geïnformeerd ben over het doel van het onderzoek, de dataverzameling en het opslaan van data zoals beschreven in het informatieformulier;
- Ik het informatieformulier heb gelezen, of dat het aan me is voorgelezen;
- Ik mogelijkheden heb gehad om vragen te stellen over het onderzoek; de vragen zijn voldoende beantwoord;
- Ik vrijwillig toestemming geef tot deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat er vertrouwelijk wordt omgegaan met de informatie;
- Ik begrijp dat ik de deelname op ieder moment kan beëindigen of het beantwoorden van vragen kan weigeren zonder enige consequenties;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voordat de dataset is ingeleverd voor goedkeuring.

Bovendien geef ik toestemming om:

De opnames van de interviews middels artificiële intelligentie te transcriberen.

	Ja	Nee
Ik geef toestemming om audio van het interview op te nemen		
Ik geef toestemming om citaten van mijn interview te gebruiken		
Ik geef toestemming om mijn functie en organisatie te gebruiken bij de citaten		
Ik geef toestemming om de opnames via AI te transcriberen		

Naam van de deelnemer aan het onderzoek: _____

Datum: _____

Handtekening: _____

Bijlage 3: Topic list

Introductie:

1. Doel van dit gesprek:
 1. Oorzaken vinden van inkomensongelijkheid en proberen te achterhalen wat de rol is van overheidsbeleid.
 2. Korte introductie van mijzelf
 3. Introductievragen:
 1. Kunt u mij wat meer vertellen over uw huidige functie bij (...)?
 2. Hoelang werkt u hier al? Hoe bent u hier terecht gekomen? Wat is uw achtergrond?

Introductie van het onderzoeksonderwerp:

Curaçao kent een hoge inkomensongelijkheid. Het BBP in vergelijking met de regio ligt relatief hoog, maar er is nog altijd veel armoede op het eiland. Dit onderzoek gaat over oorzaken van die inkomensongelijkheid en het beleid dat de overheid van Curaçao voert om dit tegen te gaan.

1. In welke mate bent u in uw professionele carrière betrokken bij het onderwerp inkomensongelijkheid?
2. In welke mate bent u bekend met het overheidsbeleid dat de overheid van Curaçao voert om inkomensongelijkheid tegen te gaan.

Onderwerp: oorzaken die inkomensongelijkheid verklaren:

1. Oorzaken die de relatief grote inkomensongelijkheid veroorzaken op Curaçao
2. Invloed van oorzaken op inkomensongelijkheid
3. Gevolgen van oorzaken
4. Verbanden tussen oorzaken
5. Verandering van oorzaken.
 - Wat gebeurt er als met oorzaak 2 als oorzaak 1 verandert?
 - Is die verandering evenredig?

Onderwerp: Beleid dat wordt gevoerd om inkomensongelijkheid tegen te gaan

1. Professionele kijk op het beleid.
2. Tijdsvertraging van het beleid
3. Invloed van historische gebeurtenissen of beleid.
 - Denkt u dat historische gebeurtenissen het moeilijk maken om het beleid aan te passen of te veranderen, en zo ja, waarom?

Onderwerp: Beleidsweerstand

1. Redenen waarom beleid niet de gewenste effecten heeft
2. Beleid met onbedoelde vertraagde gevolgen
3. Beleid met onbedoelde verdunde gevolgen
4. Beleid met onbedoelde verslagen gevolgen

Bijlage 4: Lijst met respondenten

Respondent nummer	Organisatie
1	Sociaal-Economische Raad
2	Sociale Verzekeringsbank
3	Belastingdienst
4	Belastinginspectie
5	Deloitte
6	Onafhankelijk bestuurskundig onderzoeker
7	Secretaris-Generaal Ministerie Economische Ontwikkeling
8	Onderwijsinspectie
9	Ministerie van Financiën
10	Ombudsman Curaçao
11	Arbeidsinspectie
12	Voormalig manager ministerie van Onderwijs
13	Onderwijsadviseur
14	Voedselbank Curaçao
15	Ministerie van Economische Ontwikkeling
16	Voormalig minister van Financiën
17	Gepensioneerd onderwijzer
18	Centrale Bank van Curaçao en Sint-Maarten
19	Persoonlijke titel
20	Adviesorgaan overheid Curaçao

Bijlage 5: Lijst met geanalyseerde documenten

Nr	Titel	Organisatie	Link
1	Advies inzake de ontwerp-ministeriële regeling, met algemene werking, houdende toepassing van artikel 13, eerste lid, van de Landsverordening minimumlonen	Sociaal-Economische Raad CUR	https://ser.cw/wp-content/uploads/sites/280/2019/12/138-2019-SER.pdf
2	2011 Census	Centraal Bureau voor de Statistiek CUR	https://www.cbs.cw/2011-census
3	Urgentieprogramma		https://gobiernu.cw/wp-content/uploads/2019/06/UP_final.pdf
4	Monitor Brede Welvaart Caribisch Nederland	Centraal Bureau voor de Statistiek NL	https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/monitor-brede-welvaart-caribisch-nederland
5	Regeerprogramma 2017-2021	Ministerie van Algemene Zaken Curacao	https://gobiernu.cw/wp-content/uploads/2019/06/RP_-_final_-_final.pdf
6	De Staat van het Onderwijs	Ministerie van Onderwijs Curaçao	https://gobiernu.cw/wp-content/uploads/2019/07/Staat-van-het-Onderwijs-op-Curac%CC%A7ao-2018-2019.pdf
7	Opbrengstenkaart Funderend Onderwijs	Ministerie van Onderwijs Curaçao	https://gobiernu.cw/wp-content/uploads/2020/08/Opbrengstenkaart-funderend-onderwijs-2019-Nederlandstalige-versie.pdf
8	STRATEGIES FOR SUSTAINABLE LONG TERM ECONOMIC DEVELOPMENT IN CURACAO	Ministerie van Algemene Zaken Curacao	https://www.stichtingsmoc.nl/uploads/2013.04.10_Curacao-Report-ook-Isla.pdf
9	De bevolking van 65+ op Curaçao	CBS	https://www.cbs.cw/de-bevolking-van-65-op-curacao

	<p>Advies inzake de initiatiefontwerplandsverordening regelende de instelling, inrichting, samenstelling en bevoegdheden van een Raad voor Onderwijs en Arbeidsmarkt Curaçao</p>	<p>Sociaal-Economische Raad CUR</p>	<p>https://ser.cw/wp-content/uploads/sites/280/2018/08/106-2018-SER.pdf</p>
	<p>SER-advies over duurzame inzetbaarheid</p>	<p>Sociaal-Economische Raad NL</p>	<p>https://www.ser.nl/duurzame-inzetbaarheid</p>
	<p>Advies betreffende de initiatiefontwerplandsverordening regelende een integrale armoedebestrijding voor het Land Curaçao</p>	<p>Sociaal-Economische Raad CUR</p>	<p>https://ser.cw/adviezen/advies-betreffende-de-initiatiefontwerplandsverordening-regelende-een-integrale-armoedebestrijding-voor-het-land-curacao/</p>

	<p>Advies betreffende de initiatiefontwerplandsverordening tot wijziging van de Landsverordening algemeneverzekeringbijzonder eziektekosten, LvoOV, LvoA'P, Lvoinkomstenbelasting 1943. Lvo op de Loonbelasting 1976, landsbesluit vaststelling premie ziekteverzekering, de Sociaal-Economische Raad Curaçao Lvo omzetbelasting 1999</p>	<p>Sociaal-Economische Raad CUR</p>	<p>https://ser.cw/wp-content/uploads/sites/280/2021/05/048-2021-SER.pdf</p>
	<p>National Integrity System Assessment Curacao</p>	<p>Transparancy international</p>	<p>https://www.transparency.org/en/publications/national-integrity-system-assessment-curacao-2013</p>
	<p>De aanbodkant van de arbeidsmarkt</p>	<p>Centraal Bureau voor de Statistiek CUR</p>	<p>https://www.cbs.cw/flysystem/media/090621-de-aanbodkant-van-de-arbeidsmarkt-curacao-met-kaft.pdf</p>
	<p>Armoede en subjectieve benadering</p>	<p>Centraal Bureau voor de Statistiek CUR</p>	<p>https://cuatro.sim-cdn.nl/cbscuracao/uploads/231019-publicatie-armoede-een-subjectieve-benadering.pdf?cb=BUm-JNMI</p>
	<p>Baseline Study Poverty Curaçao</p>	<p>Elly Hellings</p>	<p>https://indigoblueconsult.com/baseline-study-poverty-curacao/</p>
	<p>Does inequality promote growth? : the case for small countries</p>	<p>Centrale Bank Curaçao en Sint-Maarten</p>	<p>https://www.econbiz.de/Record/does-inequality-promote-growth-the-case-for-small-countries-hieroms-robert/10013483283</p>
	<p>Deelrapport 5 Integratie E1-E4</p>	<p>Tijdelijke Werkorganisatie</p>	<p>https://www.two-acs.com/documenten/rapporten/2024/05/14/sociale-zekerheid-curacao</p>

	Begroting 2022	Ministerie van Financiën Curaçao	https://minfin.cw/nl/documents/1-landsverordening-van-de-14de-februari-2022-tot-vaststelling-van-de-begroting-van-curaçao-voor-het-dienstjaar-2022/
	Deelrapport 2 Verbeteringen E4	Tijdelijke Werkorganisatie	https://www.two-acs.com/documenten/rapporten/2024/05/14/sociale-zekerheid-curaçao
	Deelrapport 4 Haalbaarheid en Implementatie	Tijdelijke Werkorganisatie	https://www.two-acs.com/documenten/rapporten/2024/05/14/sociale-zekerheid-curaçao
	Deelrapport 5 Prioritair Pakket Integratie	Tijdelijke Werkorganisatie	https://www.two-acs.com/documenten/rapporten/2024/05/14/sociale-zekerheid-curaçao
	Ketenen van het verleden	Dialoggroep Slavernijverleden	https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/07/01/ketenen-van-het-verleden
	Income Inequality in Small States and the Caribbean: Stylized Facts and Determinants	Internationaal Monetair Fonds	https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2021/English/wpia2021036-print-pdf.ashx
	Zicht op Schulden in Caribisch Nederland	Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting	https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2024D03878#:~:text=7%20Kortom%2C%20verschillende%20onderzoeken%20laten,omvang%20van%20de%20problematiek%20ontbreekt.&text=naar%20armoedegerelateerde%20problematiek%20van%20jongvolwassenen,Rapportnummer%202020%2F030.

Bijlage 6: Lijst met alle gecodeerde factoren

Factor_Toegankelijk onderwijs
Factor_Aanpassen schooltijden
Factor_Eigendom niet belast
Factor_Lage uitkeringen
Factor_Laag minimumloon
Factor_Leningencultuur
Factor_Financieel analfabitsme
Factor_Ons kent ons cultuur
Factor_Afbetalingsregelingen
Factor_Korte termijnvisie
Factor_Populisme
Factor_Geen lange termijnplanning
Factor_Transparantie ontbreekt
Factor_Geen gelijke kansen in het onderwijs
Factor_Aansluiting onderwijs met arbeidsmarkt
Factor_Gebrek aan langetermijnbeleid voor preventie
Factor_Niet de juiste vaardigheden
Factor_Sociale mobilisatie
Factor_Hoge zorgkosten
Factor_Ongezonde bevolking
Factor_Zwartwerken
Factor_Patronagecultuur
Factor_Nivellerende differentiaties
Factor_Autonomie van instanties
Factor_Gebrek aan data-uitwisseling
Factor_Intrapreneurs
Factor_Afhankelijkheid van overheid
Factor_Concentrated benefits and diffuse cost
Factor_Armoedeval
Factor_Compensief beleid
Factor_Beleid in onmiddellijke materiële behoeften
Factor_Werkhouding
Factor_Kansengelijkheid
Factor_Grijze economie
Factor_lastenverlichting lage inkomens

Factor_verschuiving van directe naar indirecte belasting
Factor_sociale premies
Factor_Geen loonbelasting op minimumloon
Factor_Vrijstellingen afvalstoffenbelasting
Factor_Beleid: vrijstellingen afvalstoffenbelasting
Factor_Compliance
Factor_Niet geïntegreerde loonbelasting en premies
Factor_Armoede onder gepensioneerden
Factor_Minimumloners betalen geen belasting
Factor_Hervormingsplannen zonder dekking
Factor_Vrijstelling AOV'ers voor OZB
Factor_ICT-beperkingen
Factor_Capaciteitsproblemen
Factor_Geen dividendbelasting
Factor_Beleid: Hoge inkomens worden gefaciliteerd
Factor_Van onderstand kun je niet leven
Factor_AOV niet geïndexeerd
Factor_Premies voor ondergrens
Factor_Onderwijs is slecht
Factor_Gebrek aan kritische houding
Factor_Slechte scholen
Factor_Belastingdienst niet iedereen in beeld
Factor_Ongedocumenteerden
Factor_Kwijtschelden belastinginning
Factor_openstaande rekeningen belastingdienst
Factor_Verouderde regelgeving
Factor_Mensen leven boven hun stand
Factor_Gevoel recht hebben om geld uit te geven dat er niet is
Factor_Materialistische cultuur
Factor_Hoge levensstandaard
Factor_Aanbieders van woekeraars
Factor_Inflexibele arbeidsmarkt
Factor_Verouderd ontslagstelsel
Factor_Ontslagvergunning
Factor_Kleinschaligheid
Factor_Beleid: 30 miljoen beschikbaar voor opknappen van scholen
Factor_Geen fatsoenlijk onderwijscurriculum

Factor_Geen cultuur van ondernemen
Factor_Weinig zelfkritiek
Factor_Beleid: 99 miljoen gulden per jaar voor sociale voorzieningen
Factor_Leerwerktraject
Factor_Wetgeving: minimumloners kunnen aanspraak maken op voorzieningen
Factor_AOV kan in aanmerking komen voor voorzieningen
Factor_Wegtrekken van sectoren
Factor_Mentaliteit
Factor_Migratie
Factor_Geen beschikbare data
Factor_Cost of doing business
Factor_Cursussen
Factor_Geen langetermijnbeleid
Factor_Weinig gebruik van voorzieningen
Factor_Beleid: Instructietaal
Factor_Taboe op rol van verschillende talen op Curaçao
Factor_Kleinschaligheid van het Papiaments
Factor_Ongelijkheid in onderwijs
Factor_Opkomst particuliere scholen
Factor_Erkenning van landstaal
Factor_Men ziet talenkwestie als identiteitskwestie
Factor_Weinig Nederlands les
Factor_Generatie met leerkrachten die geen beroepskennis hebben
Factor_Immigratie
Factor_Weinig empathie voor armoede
Factor_Beleidsmakers staan ver weg van armoede
Factor_Schaamte voor armoede
Factor_Vertekend beeld van armoede
Factor_Koloniaal verleden
Factor_Maatschappelijk werk geschrapt
Factor_Weinig kennis beleidsmakers
Factor_Lage inkomensgroepen zitten vaak in casino's
Factor_Slecht openbaar vervoer
Factor_Hoge kosten openbaar vervoer
Factor_Projecteneconomie

Factor_Beleid: Aantrekken casino's en goksector
Factor_Inkomen per capita gedaald
Factor_Grote groep werkenden net boven minimumloon
Factor_Beleid: Winstbelasting verlagen om economie te stimuleren
Factor_Hoogste belastingdruk in de Caribische regio van 42%
Factor_Overheid maakt investeringsbudget niet op
Factor_Lange procedures voor aanvragen investeringsfonds
Factor_Investering van kennis wordt niet gezien als kapitaalinvestering
Factor_Beleid: overheid mag niet investeren in diensten en kennis voor MKB'ers
Factor_Bezuinigingen op overheids personeel
Factor_Beleid: Overheid neemt ziektekosten van illegalen over bij ziekte
Factor_Accumulatief stelsel (Geen BTW-stelsel)
Factor_Weinig wetenschappelijk onderzoek
Factor_Recente opkomst HBO en universitaire opleidingen
Factor_Laagopgeleide samenleving
Factor_Hoog aantal eenoudergezinnen
Factor_In het onderwijs wordt conceptueel denken niet aangeboden
Factor_Verouderd schoolsysteem
Factor_Beleid: Gebrek aan onderwijsvisie
Factor_Gebrek aan continuïteit van ambtenarenapparaat
Factor_Benoemingen overheidsfunctionarissen op basis van vertrouwen en niet op kwaliteit
Factor_Geen administratie
Factor_Geen administratieve systemen
Factor_Geen waarde van data
Factor_Geen integratie van datasystemen binnen de overheid
Factor_Zeer beperkte implementatie van beleid
Factor_Beleid: Leerwerktraject
Factor_Verschil in human capital
Factor_Beleid: centralisatie van lage inkomens in bepaalde wijken
Factor_Hoog geboortecijfer onder lagere inkomensgroepen
Factor_Tekort aan leerkrachten
Factor_Gratis onderwijs
Factor_Nevenactiviteiten in de vorming van een leerling
Factor_Hoge drop-out ratio
Factor_Sectorstructuur
Factor_Middeninkomens verdwijnen
Factor_Omslagstelsel
Factor_Raad voor Onderwijs en Arbeidsmarkt is passief
Factor_Gebrek aan samenwerking tussen ministeries
Factor_Spin-off effect financiële dienstverlening
Factor_Beleid: aantrekken fiscale tools voor voordelige belastingpositie
Factor_Hoge omzetbelasting

Factor_Omzetbelasting wordt doorgevoerd naar consument
Factor_Ontbreken van een juridisch loket
Factor_Beperkte kennis ambtenaren over voorzieningen
Factor_Beleid: regeling maatschappelijke zorg
Factor_Geen wifi op school
Factor_Kwaliteit leerkrachten
Factor_Ontbreken van schuldsaneringswet
Factor_Tripplendown effect
Factor_Laagbetaald werk in toerisme
Factor_Beleid om illegale arbeid tegen te gaan
Factor_Geen mogelijkheid voor het opleggen van bestuurlijke boetes
Factor_Sociale opvoeding
Factor_Kinderen hebben geen associatie met de Nederlandse taal
Factor_MKB
Factor_Beleid: vergroten van kennis en capaciteit van ondernemers
Factor_Ondernemers zijn voor een groot deel immigranten
Factor_Beleid: geen beleid om grijze economie tegen te gaan
Factor_Geen afstemming arbeidsmarkt en onderwijscurriculum
Factor_Beleid: gebrek aan beleid voor aansluiting arbeidsmarkt met onderwijs
Factor_Snack-effect (kopieergedrag)
Factor_Beleid: Geen zone-planning
Factor_Incentives in het belastingstelsel voor belastingvermijding
Factor_Slecht georganiseerd kadaster
Factor_Omzetbelastingstelsel
Factor_Belastingafspraken met bedrijven
Factor_Beleid: investeerders binnenhalen met belastingdeals
Factor_Ziekteregeling
Factor_Lange procedure voor onderstand-aanvraag
Factor_Incomplete AOV-uitkering

Bijlage 7: Lijst met alle causale verbanden

Relatie_Eigendom niet belast -> Rijke mensen betalen minder belasting
Relaties_Eigendom niet belast -> Minder inkomen voor overheid
Relatie_Kleinschalige samenleving -> Ons kent ons cultuur -> Betalingsregelingen
Relatie_Korte termijnplanning en populisme -> geen lange termijnplanning
Relatie_Onvoldoende vaardigheden -> slechte arbeidsmarkt -> slechte sociale mobilisatie
Relatie_Gebrek aan preventie en eerste lijn zorg -> Hogere kosten in de gezondheidszorg -> Ongezonde bevolking -> Arme mensen minder toegang tot goede gezondheidszorg -> Inkomensongelijkheid
Relatie_Eigendom niet belast -> Rijke mensen betalen minder belasting -> Overheid heeft minder inkomsten -> Inkomensverschillen blijven bestaan
Relatie_Overheidsbeleid -> Afhankelijkheid van de Overheid
Relatie_Patronagecultuur -> afhankelijkheid van de overheid
Relatie_Rent-seeking -> Kartelvorming
Relatie_Concentrated Benefits and Diffuse Costs -> Rent-seeking -> Kartelvorming -> Inkomensongelijkheid
Relatie_Afhankelijkheid van de Overheid -> Werkhouding
Relatie_Beleid in onmiddellijke materiële behoeften -> Afhankelijkheid van de overheid
Relatie_Wetgeving is niet met elkaar geïntegreerd -> Instanties werken autonoom -> Patronagecultuur
Relatie_Niet willen opgeven van autonomie -> Organisaties die niet integreren met elkaar
Relatie_Inkomensongelijkheid -> Criminaliteit
Relatie_Beleid van onmiddellijke materiële behoeften -> Gebrek initiatief van mensen om te werken
Relatie_Beleid van vrijstellingen -> Verlaging belastingdruk lage inkomens -> Hoge sociale premies -> Lage inkomens houden netto weinig over
Relatie_Loonheffing -> Netto inkomens stijgen
Relatie_Zelfstandig dekkend sociaal fonds -> premies stijgen wanneer AOV stijgt
Relatie_Compliance -> Meer inkomsten land
Relatie_Standaardprocessen niet op orde -> lage compliance
Geen dividendbelasting -> hoge inkomens worden minder belast
Relatie_Laag minimumloon -> mensen leven in armoede
Relatie_Minimumloners betalen geen belasting -> geen belastinginkomsten
Relatie_Slechte scholen -> mensen sturen kinderen naar privéscholen
Relatie_Onvoldoende aandacht en onvoldoende mankracht -> slecht functionerende belastingdienst -> groot aantal zwartwerkers
Relatie_Geen administratie -> Belastingaccountantsbureau spoort mensen niet op
Relatie_Niet afdwingen om compliant te zijn -> mislopen belastinginkomsten
Relatie_Uitkeringen, onderstand en AOV verhogen -> vermindert inkomensongelijkheid
Relatie_Verouderde regelgeving -> mogelijkheden voor dubieuze afbetalingsregelingen
Relatie_Hoeveelheid illegalen -> grijze economie
Relatie_Cultuur -> grijze economie
Relatie_Slavernij -> gevoel recht te hebben om geld uit te geven wat er niet is
Relatie_Ongelijkheid in kansen -> inkomensongelijkheid

Relatie_Private scholen -> Kansengelijkheid
Relatie_Materialistische en leningencultuur -> grijze economie
Relatie_Financieel analfabetisme -> kansengelijkheid
Relatie_Slechte scholen -> slechte vorming -> weinig kansen
Relatie_Lage productiviteit -> lage minimumlonen
Relatie_Grijze economie -> lage productiviteit
Relatie_Inflexibele arbeidsmarkt -> Lage productiviteit -> lage minimumlonen
Relatie_Illegalen nemen productie weg -> grijze economie
Relatie_Inflexibele arbeidsmarkt -> lagere lonen voor lage inkomens
Relatie_Inflexibele arbeidsmarkt -> geen prikkels om hard te werken -> geen mentaliteit om hard te werken -> lage arbeidsproductiviteit -> lage lonen -> weinig prikkels om hard te werken
Relatie_Wetgeving sociale verzekeringen -> inkomensgelijkheid
Relatie_Procedure -> Geen gebruik voorzieningen
Relatie_Toeristische sector -> meer mensen met minimumloon
Relatie_Sectoren verdwijnen -> Migratie
Relatie_Sectoren verdwijnen -> mensen gaan minder verdienen
Relatie_Importeren -> dure cost of doing business
Relatie_Geen kennis over voorzieningen -> geen gebruik van voorzieningen
Relatie_Schaamtecultuur -> Geen gebruik van voorzieningen
Relatie_Slecht onderwijs -> Ongelijkheid in stand
Relatie_Les in taal zonder kennisbronnen -> minder kansen om kennis uit te breiden
Relatie_Slechte scholen -> groei particuliere scholen
Relatie_Papiaments -> lagere geletterdheid
Relatie_Leesvaardigheid -> Hogere kansen op de arbeidsmarkt
Relatie_Leesvaardigheid -> betere gezondheid
Relatie_Taalachterstand -> kennisachterstand
Relatie_Kleinschaligheid van taal -> minder ontwikkeling van kennis -> minder mogelijkheden om vaardigheden te ontwikkelen
Relatie_Lesmaterialen in het Papiaments -> zorgt niet voor ontwikkeling omdat kinderen geen toegang hebben tot andere kennisbronnen
Relatie_Onvoldoende taalvaardige docenten -> onvoldoende beroepskennis en vaardigheden bij docenten
Relatie_Onvoldoende taalbeheersing -> onvoldoende beroepskennis en vaardigheden -> devaluatie diploma's -> slechte aansluiting met arbeidsmarkt
Relatie_Niet kunnen blijven binnen vakgebied door taalachterstand -> niet fit for the job
Relatie_Minimumloon -> mensen leven onder bestaansminimum
Relatie_Historisch: Raffinaderij -> Middenklasse -> Sociale mobiliteit
Relatie_Beursensysteem -> sociale mobiliteit
Relatie_Weinig direct contact met lage inkomensgroepen -> vertekend beeld van armoede
Relatie_Armoede -> werkt door op de gezondheid
Relatie_Armoede -> werkt door op IQ
Relatie_Armoede -> Werkt door op IQ -> Financieel analfabetisme

Relatie_Slechte infrastructuur -> slecht OV -> slechte mobiliteit -> slechte economie
Relatie_Infrastructuur -> OV -> Mobiliteit -> Economie
Relatie_Kwaliteit OV -> Toegang tot school of werk -> kansengelijkheid
Relatie_Sectoren verdwijnen -> middenklasse verdwijnt
Relatie_Projecteneconomie -> afhankelijkheid bepaalde sectoren
Relatie_Opkomst toeristische sector -> zorgt niet dat lonen stijgen
Relatie_Verdwijnen middeninkomens -> lager inkomen per capita
Relatie_Sectoren verdwijnen -> Middeninkomens verdwijnen -> Minimumloners betalen geen belasting -> Minder inkomsten voor het land Curaçao -> Minder investeringscapaciteit
Relatie_Belastingverlaging grote bedrijven -> minder belasting land
Relatie_Procedure -> geen gebruik van investeringsbudget
Relatie_Er worden geen technische mensen opgeleid -> weinig uitvoeringscapaciteit -> weinig gebruik investeringsbudget overheid
Relatie_Lage lonen -> Hoogopgeleiden komen na studie niet terug
Relatie_Populisme -> beleid in onmiddellijke materiële behoeften
Relatie_Onvoldoende middelen -> gratis onderwijs is te duur om te financieren -> meer verwacht van ouders
Relatie_Gratis onderwijs -> slechtere scholen -> opkomst particuliere scholen en bijles -> kansenongelijkheid -> inkomensongelijkheid
Relatie_Kinderarbeid en tienermoederschap -> drop out
Relatie_Financieel analfabetisme -> Leningencultuur
Relatie_Armoede -> Financieel analfabetisme
Relatie_Consumptiemaatschappij -> Men leeft boven levensstandaard
Relatie_Afhankelijkheid van overheid -> haalt prikkels om op zoek te gaan naar werk weg
Relatie_Beleid in onmiddellijke materiële goederen in combinatie met een grote grijze economie -> vermindering prikkels om te werken in de groene economie
Relatie_Omslagstelsel -> geen mogelijkheid indexeren van AOV en Onderstand
Relatie_Lage compliance -> minder geld voor overheid -> minder investeringen
Relatie_Duur OV -> Onvoldoende middelen om op cursus te gaan
Relatie_Hoogte sociale premies -> minder rendabel om te ondernemen als MKB'er -> Groei grijze sector
Relatie_Slechte aansluiting arbeidsmarkt -> Lagere lonen
Relatie_Verouderde wetgeving -> geen duidelijke taakomschrijving ROA
Relatie_Beperkt aantal wetgevingsjuristen -> Wetgeving wordt niet geactualiseerd
Relatie_Beperkte kennis over het onderwijs -> verouderde wetgeving
Relatie_Beperkte Human Resource Management -> weinig kennis en expertise op arbeidsmarkt
Relatie_Gebrek onderwijsvisie -> onsamenvattend ad hoc beleid -> slechte aansluiting arbeidsmarkt
Relatie_Gebrek aan HRM -> Gebrek aan onderwijsvisie
Relatie_Subsidiebeleid MEO -> concurrentie met horecaopleidingen
Relatie_Verhoging minimumlonen -> verhoging werkgeverslasten -> minder investeringsruimte voor bedrijven
Relatie_Minimumloonstijging -> premies stijgen -> cost of doing business wordt nog duurder voor ondernemers

Relatie_Weinig productie -> hoge invoer -> Hoge consumentenprijzen
Relatie_Ontbreken juridisch loket -> Mensen in armoede weten niet hoe ze hulp kunnen krijgen
Relatie_Instructietaal -> verschillen in kwaliteit van het onderwijs
Relatie_Taalbeheersing -> drop-out ratio
Relatie_Red tape -> belemmeringen voor kennismigranten
Relatie_Gebrek aan cognitieve en sociale vaardigheden -> men wordt afgewezen -> grijze economie
Relatie_Papiaments als moedertaal -> Nederlands -> frustraties
Relatie_Toeristische sector -> kansen voor ondernemers
Relatie_Bedrijven kunnen niet investeren in tools -> lage productiviteit
Relatie_Snack-effect -> hoge concurrentie -> weinig investeringen
Relatie_Beperkte ICT -> Geen beleid voor zone-planning -> Snack-effect
Relatie_Financiële sector -> incentives voor belastingontwijking
Relatie_Geen werkloosheidsvoorziening -> ondernemers hebben onvoldoende flexibiliteit om workforce te verbeteren
Relatie_Ziekteregeling -> Free ridersgedrag
Relatie_Keuze voor ziekteregeling -> Geen geld om AOV te verhogen
Relatie_AOV niet toereikend -> grijze economie
Relatie_Geen werk -> afhankelijk van voedselbank
Relatie_Gebrek aan sociale vaardigheden -> werkloosheid
Relatie_Ziekteregeling -> vermindert arbeidsproductiviteit